

HRVATSKO-POLJSKE KAZALIŠNE VEZE U PROTEKLIH POLA STOLJEĆA (1970. – 2020.)

Leszek Malczak

UDK 821.163.42-2:792(438)]“197/202“

Posljednjih pedesetak godina u povijesti hrvatsko-poljskih književnih i kulturnih veza (1970. – 2020.) možemo podijeliti s jedne strane na pet manjih cjelina koje se skoro poklapaju s granicama pojedinih desetljeća, a s druge strane na dva veća podrazdoblja – vrijeme druge Jugoslavije i vrijeme samostalne i suverene Hrvatske. U poljskoj recepciji hrvatske dramske književnosti i kazališta tijekom proteklih pola stoljeća najživlje su sedamdesete, no treba primijetiti da je to prije svega zahvaljujući nenadmašivoj Brešanovoj *Predstavi Hamleta u selu Mrduša Donja*. Na osamdesete negativno utječu ratno stanje, proces raspada komunizma, ekonomska kriza te postupna dezintegracija Jugoslavije, na devedesete Domovinski rat i tranzicija. Osamdesete je godine obilježio povratak Brešana na kazališne scene nakon ukinuća ratnog stanja. U tom desetljeću u kazališnim vezama ističe se još Fadil Hadžić. Devedesete su vrijeme tranzicije i Domovinskog rata, duboke krize u uzajamnim vezama te vrijeme promjene sustava kazališne, književne pa i uopće kulturne suradnje. Ovo je recepcijski najskromnije desetljeće u cijelom analiziranom razdoblju, a Slobodan Šnajder jedini je autor koji je ostavio u njemu traga. Nakon 2000. dolazi do preporoda hrvatsko-poljskih kulturnih pa i kazališnih veza. U prvim dvama desetljećima 21. stoljeća u poljskoj recepciji prvi se put pojavljuje žensko pismo u drami i kazalištu, velike kontroverze u širokoj je javnosti i u poljskom društvu u posljednjih desetak godina izazvao Oliver Frlić svojim redateljskim realizacijama poljske dramske klasike, a najpopularniji je dramski autor nakon 1990. postao Miro Gavran.

Ključne riječi: kazališni prijevod; dramski prijevod; recepcija; poljsko kazalište; hrvatska drama; hrvatska književnost; hrvatsko kazalište

UVOD¹

Posljednjih pedesetak godina u povijesti hrvatsko-poljskih književnih i kulturnih veza (1970. – 2020.) možemo prikazati odnosno tumačiti na više načina. Opredijelit ću se za kronološku odnosno dijakronijsku perspektivu, naime predstaviti ću ritam i logiku razvoja hrvatsko-poljskih kazališnih veza u pet proteklih uzastopnih desetljeća nadovezujući se time na postojeću tradiciju u hrvatskoj filologiji i »dekadno načelo prikazivanja« hrvatske književnosti i kulture prisutno, među ostalim, u knjizi Krešimira Bagića pod naslovom *Uvod u suvremenu hrvatsku književnost 1970. – 2010.* (Bagić 2016: 7). Cijelo razdoblje o kojem je riječ bez dvojbe možemo podijeliti s jedne strane na pet manjih cjelina koje se skoro poklapaju s granicama pojedinih desetljeća, a s druge strane na dva veća podrazdoblja – vrijeme druge Jugoslavije i vrijeme samostalne i suverene Hrvatske.

Analiziranih pedeset godina nije dugo vrijeme za cjelovitu povijest poljske i hrvatske književnosti i kulture, ali za povijest međusobnih prijevoda južnoslavenskih i zapadnoslavenskih književnosti koja počinje tek u romantizmu, dakle u prvoj polovici 19. stoljeća, vrlo je važno jer se u ta dva stoljeća najviše počelo prevoditi s hrvatskog tek nakon Drugog svjetskog rata, ali ne odmah, ne od početka. Glavnih razloga slabe kulturne suradnje u četrdesetim, pedesetim i šezdesetim godinama ima više², a najvažniji među njima jesu: teška situacija u prvim poslijeratnim godinama s devastiranom infrastrukturom u cijeloj državi, što je otežavalo obnovu kulturnog života i kulturnih aktivnosti; razmimoilaženje oko estetskih kriterija između Poljske i Jugoslavije jer je socrealizam u književnost u drugoj Jugoslaviji uveden ranije, ali također ranije završava, drugim riječima:

¹ U ovome radu koristim se rezultatima istraživanja poljske recepcije hrvatske kulture kojom se sustavno bavim već više godina i koje sam djelomično objavljivao na više mjesta i jezika u drugim radovima.

² U pedesetim godinama, otprilike od 1955. do 1958. zavladao je veliki entuzijizam u međukulturnoj suradnji između Poljske i Jugoslavije. To je vrijeme destalinizacije, kratkog liberalnog predaha u Poljskoj nakon Poljskog listopada 1956. i prve velike pobune društva protiv vlasti koja je izbila u Poznanju i okončana je izlaskom vojske iz vojarni kako bi se pobunu ugušilo. U tim godinama Jugoslavija postaje država s kojom Poljska na području kulture vodi jednu od najintenzivnijih suradnji, što se nikad više neće ponoviti.

poljska strana želi drukčije knjige i drukčije sadržaje nego što im jugoslavenska strana nudi za prijevod; osnivanje novih kulturnih institucija i nacionalizacija te sfere, odnosno njezino podređivanje državnom aparatu, dakle njezina temeljita tranzicija; zatim kobna rezolucija Informbiroa koja započinje politički sukob Staljina s Titom te normalizacija odnosa nakon smrti prvog i s tim povezana neizvjesnost hoće li Beograd postati saveznik Moskve; te napokon novi program Saveza komunista Jugoslavije iz 1958. koji jasno daje do znanja Moskvi da Beograd neće i ne želi biti član Istočnog bloka i Varšavskog pakta. Zato se međukulturne veze s Jugoslavijom intenzivnije počinju razvijati tek od sedamdesetih, velikim dijelom i zbog Détente, dakle slabljenja napetosti u hladnome ratu i međudržavnim odnosima između Istočnog i Zapadnog bloka. Naime, hladni rat i sve političke krize negativno su utjecale na međunarodne kulturne odnose čiji su dio bile hrvatsko-poljske kulturne veze (naravno govorimo o vremenu kad je Hrvatska bila dio Jugoslavije, a hrvatsko-poljske kulturne veze bile su integralan dio jugoslavensko-poljskih kulturnih odnosa). Situacija u drugoj Jugoslaviji bila je vrlo netipična i jedinstvena u usporedbi s drugim državama jer je kulturna suradnja s inozemstvom od polovice šezdesetih postala *de facto* područje o kojem odlučuju republičke vlasti, u neku ruku decentralizirana, zato pišem »hrvatsko-poljske« i smatram da je čak ispravnije govoriti o kulturnim vezama pojedinih republika druge Jugoslavije s inozemstvom nego o kulturnoj suradnji Jugoslavije s drugim državama jer takva kao cjelina nije postojala.

U posljednjih pet desetljeća imamo snažnu političku granicu: krajem osamdesetih i početkom devedesetih mijenja se geopolitička situacija u svijetu, dolazi do pada komunizma i rušenja Berlinskog zida. Mijenja se svijet, mijenjaju se i odnosi u svijetu prevođenja. Dosadašnju suradnju čiji je jedini patron bila država i koja se nalazila pod strogim nadzorom politike zamjenjuje raspršena suradnja ovisna o individualnim pothvatima i kontaktima, podređena nevidljivoj ruci tržišta, dakle neoliberalnoj ekonomiji i neoliberalnom tržištu. K tome u Hrvatskoj počinje Domovinski rat i borba za neovisnost koji ostavljaju neizbrisiv trag na svakom području društvenog života.

Kod govorimo o podjeli na desetljeća i poljskoj recepciji hrvatske književnosti i kulture, utemeljeno se čini pomicanje granica desetljeća. Tih pedeset godina (1970. – 2020.) možemo podijeliti na pet dijelova, ali se granice ne poklapaju

uvijek s krajem pojedinih desetljeća. U sedamdesete treba uključiti 1980. i 1981., zbog najtragičnijeg datuma u povijesti Poljske druge polovice 20. stoljeća. Riječ je o 13. prosincu 1981., kad je uvedeno ratno stanje koje prekida suradnju. Granica sljedećeg desetljeća, prijelaz iz osamdesetih u devedesete, prijelomni je trenutak u cijelom 20. stoljeću.³ Dolazi do tektonskih promjena, pada komunizma, raspada Istočnog bloka i Jugoslavije. Iz analize istraživanja recepcije hrvatske kulture u Poljskoj proizlazi da prve predstave koje se izvode u devedesetima treba uvrstiti u prethodno razdoblje, odnosno osamdesete, slično kao i prve književne prijevode koji izlaze početkom osamdesetih u sedamdesete. Kazališni prijevodi (predstave) Mire Gavrana *Ljubavi Georgea Washingtona*, Fadila Hadžića *Državni lopov*, Miroslava Krleže *Blitwo, ojczyzno moja (Blitvo, moja domovino)*, adaptacija romana *Banket u Blitvi* dogovoreni su još u osamdesetim i prije svega to nisu tekstovi koji bi bili odabrani u novoj stvarnosti. Zato možemo tvrditi da osamdesete traju do 1992., kad uzmemo u obzir što i koga se prevodi. Nakon 1992. prijevodi i kulturne veze zamiru. Ovo je definitivno najlošije desetljeće. Potres koji izazivaju tranzicija i Domovinski rat glavni su uzroci kolapsa. Nakon 2000. situacija se stabilizira i broj prijevoda raste. U daljnjem tekstu primijenit ću podjelu na desetljeća i u svakom ću od njih istaknuti najvažnije momente u hrvatsko-poljskim kazališnim vezama, bez želje za detaljnim predstavljanjem pojedinih fenomena jer je to u okviru ovog rada nemoguće. Naime, svrha je rada dati pregled i sliku posljednjih pedeset godina hrvatsko-poljskih kazališnih veza.

SEDAMDESETE (1970. – 1981.) – DECENTRALIZACIJA I SUBVERZIVNI BREŠAN DOLAZI NA SCENE POLJSKIH KAZALIŠTA

Na početku sedamdesetih godina u kulturnoj suradnji između Jugoslavije i Poljske izrazito je vidljiv proces decentralizacije do kojeg dolazi u drugoj Jugoslaviji. Postupno svaka republika federacije postaje na tom području samostalan subjekt koji programira, koordinira i financira kulturnu suradnju s inozemstvom.

³ Postoje dva načina brojanja desetljeća, primjerice ili 1970. – 1979., ili 1971. – 1980.

Ovo je omogućila Odluka o decentralizaciji kulturno-prosvjetne razmjene s inozemstvom od 1. siječnja 1968. koju je donijelo Savezno izvršno vijeće 13. lipnja 1966. Odjednom se u ugovorima umjesto saveznih kulturnih organizacija i institucija pojavljuju republičke. Uslijed toga pridjev jugoslavenski (pisac, knjiga, glazbenik, umjetnik, kazalište itd.) počinju zamjenjivati nacionalne oznake – bosanski, crnogorski, hrvatski, makedonski, slovenski, srpski.

U sedamdesetima su objavljena tri književna prijevoda, na scenama poljskih kazališta izvedeno je 30 premijera hrvatskih drama, 7 kazališta dolazi na gostovanje. Nema nijedne godine bez kakve suradnje na području kazališnih veza. Posljednje dvije brojke, broj premijera i gostovanja, najveće su u cijeloj povijesti hrvatsko-poljskih kazališnih veza.

U poljskoj javnosti najviše je odjeknulo uprizorenje Brešanove *Predstave Hamleta u selu Mrduša Donja*. Tijekom 15 godina *Predstava Hamleta* privukla je nevjerojatan broj gledatelja, od oko 230 tisuća u 15 kazališta diljem Poljske, postavši najgledanija predstava stranoga autora u sezoni 1978./1979.,⁴ a krajem osamdesetih zadobila je milijunsku publiku zahvaljujući televizijskoj verziji koju je režirala kulturna poljska redateljica Olga Lipińska i u kojoj je glumila prva postava poljskih glumaca. O značenju potonje svjedoči i činjenica da je uvrštena u izbor »Sto najboljih predstava Teatra Televizije«. Kad je riječ o pojedinim kazališnim predstavama, najviše je ljudi gledalo Brešana u prvoj fazi, u gradu simbolu Solidarnosti, Gdanjsku, u Teatru Wybrzeże – oko 63 000 (u tri sezone; prve, rekordne sezone 1978./1979. čak 42 302 gledatelja), zatim u Varšavi, u Teatru na Woli – oko 43 000 (u tri sezone), potkraj sedamdesetih i početkom osamdesetih godina 20. stoljeća u doba rapidnog razvoja sindikata, poljskog maspoka. S jedne strane, cjelokupnu poljsku recepciju *Predstave Hamleta* tijekom komunizma mogli bismo opisati riječima Mani Gotovac koja, sjećajući se sinkronijske recepcije, kaže: »Brešanova *Mrduša* odjekivala je u to vrijeme kao intelektualna i umjetnička pobuna protiv režima u kojem smo živjeli« (Gotovac 2006: 84). S druge strane, *Predstava* u vrijeme vrhunca popularnosti ilustrativan je primjer subverzije koju se u postmodernoj filozofiji iščitava, primjerice u Michaela Foucaulta i Stephena

⁴ Sa 104 679 gledatelja, 307 predstava, četiri nove kazališne premijere, igrana je u toj sezoni u šest gradova: Varšava, Gdanjsk, Łódź, Elbląg, Olsztyn, Szczecin.

Greenblatta, kao proizvod vladajućeg sistema, strategiju dominantne kulture koja na taj način štiti vlastite interese. Poljski program praizvedbe *Predstave Hamleta* u sedamdesetim godinama 20. stoljeća prate riječi prvog sekretara Poljske ujedinjene radničke stranke, Edwarda Giereka: »Treba istrijebiti pijanstvo, brutalnost, lukavštinu i primitivizam, sve što vrijeđa ljudsko dostojanstvo«, a u osamdesetima navodi iz Marxa i Engelsa. Sve se događa s odobrenjem vlasti koja nastupa ovdje kao svojevrsni »nadredatelj«, kako je ulogu vlasti i njezin odnos prema kazalištu opisao Boris Senker (Senker 2001: 6). Postmoderno razumijevanje subverzije moguće je još povezati s pojmom imunizacije talijanskog filozofa Roberta Esposito. Riječ je o unošenju u sustav određenih količina antitijela koja prijete organizmu, društvenom i političkom sustavu kako bi se poboljšao njegov imunitet, kako bi se samoodržao postojeći poredak. Esposito u eseju *Imunizacija i nasilje* naglašava da su imunološki sustavi nužni. Nikakvo pojedinačno ili kolektivno tijelo ne bi moglo funkcionirati bez njih, no kad se razmašu, dovode do eksplozije ili implozije cijelog organizma (Esposito 2015: 101).

OSAMDESETE (1982. – 1992.) – RATNO STANJE, NOVI ZASTOJ, POSTUPNI RASPAD FEDERACIJE I CENTRALE, BREŠAN U KRAKOVU, FADIL HADŽIĆ

Osamdesete zapravo počinju tek nakon ukinuća ratnog stanja u Poljskoj, što označava obnovu sveukupnog društvenog života, a završavaju u trenutku kad svima postaje jasno da je došlo do konačnog raspada Jugoslavije. Cijelo desetljeće prati sve veća ekonomska kriza, unutrašnji nemiri i sve jače oznake nadolazećeg prijeloma. U ovom desetljeću izašla su dva književna prijevoda, na scenama poljskih kazališta izvedeno je 17 premijera hrvatskih drama, 5 kazališta dolazi na gostovanje. Bilo je gotovo upola manje premijera, dok objavljivanje prijevoda tradicionalno zauzima u kulturnim vezama rubno mjesto. Iz razumljivih razloga ima manje gostovanja. Ali sveukupno, kad usporedimo stanje u kazališnim vezama sa suradnjom na drugim područjima, kazalište ostvaruje, unatoč očitom smanjenju intenziteta suradnje, vidljive rezultate. U tom kontekstu treba prije svega istaknuti izvedbu *Predstave Hamleta u selu Mrduša Donja* u Teatru Televizije u režiji Olge

Lipińske, komornog Brešana u novom kazalištu u Krakovu te novo ime – Fadila Hadžića.

Na području drame i kazališta najvažnije ime u osamdesetim ponovno je Ivo Brešan. *Predstava Hamleta* otvorila je put Brešanu u poljska kazališta. Recepciju tog djela naglo prekida uvođenje ratnog stanja 1981. S repertoara su skinute sve izvedbe *Predstave*. Do toga je datuma igrana u četirima kazalištima u Krakovu, Grudziądzu, Rzeszowu i Legnici. Dana 22. srpnja 1983. ratno je stanje ukinuto i Brešan se vraća na poljske scene s *Predstavom* i njezinom novom praiizvedbom, održanom 21. listopada 1983. u Bielsko-Bialoj. Ovaj će tekst nakon rekordne sezone 1978./1979. doživjeti još jedan spektakularni uspjeh, koji mu je zajamčio mjesto u povijesti poljske kulture. Godine 1987. emitira se kulturna televizijska verzija *Predstave Hamleta* u režiji Olge Lipińske kao kruna prethodnog uspjeha.

Međutim, važnijima su se pokazale tri krakovske praiizvedbe drugih drama koje otvaraju novo poglavlje u poljskoj recepciji Brešana. Prijevode potpisuje Alicija Pakulanka. Sve su predstave inscenirane u Kazalištu Satire Maszkaron, osnovanome 1983. godine. Krakovska scena prihvaća Brešana kao jednog od najvažnijih autora za tu kazališnu kuću, koja je od tragigroteske napravila svoju vodeću kazališnu formu pozivajući se neposredno na Brešana kao uzor. Uprizorena su tri teksta: *Nečastivi na Filozofskom fakultetu* 1985. (5053 gledatelja), *Hidrocentrala u Suhom dolu* 1986. (3747 gledatelja) te *Arheološka iskapanja u selu Dilj* 1989. (1533 gledatelja). Kad se uspoređi broj gledatelja *Predstave Hamleta u selu Mrduša Donja* i drama igranih u Maszkaronu, velika je razlika u korist *Predstave Hamleta*, ali treba imati na umu da je Brešan u Krakovu igran u malom, komornom kazalištu, dok je *Predstava Hamleta* izvođena na velikim scenama diljem Poljske.

Pri postavljanju na scenu *Nečastivog na Filozofskom fakultetu* u režiji slovenskog redatelja Žarka Petana (krakovsko je kazalište surađivalo s Mestnim gledališćem u Ljubljani), Bruno Rajca, osnivač Maszkarona, kaže da se Krakov trideset godina trudio da dobije kazalište koje bi u imenu imalo riječ »satira«. Tada naglašava da to nije političko kazalište, da se ne žele upletati u stvarnost jer traže univerzalni sadržaj (uostalom, slično kao što je Brešan tumačio svoja djela u intervjuima). Rajca konstatira da poljska suvremena dramska književnost ispada blijeda, ruska je prevruća, intervencionistička, čehoslovačka previše blaga za poljsku stvarnost, i »da se vrlo korisnom iskazuje jugoslavenska dramska knji-

ževnost koja oštro vidi probleme demokracije« (Rajca 1988: 12–13). Praizvedba *Nečastivog* postaje važan čin, i to ne samo u hrvatsko-poljskim kulturnim vezama. U poljskim recenzijama ocjenjuje se da je ovo dosad najbolja predstava igrana u krakovskom kazalištu Maszkaron.

Drugi je dramski pisac koji je ostavio traga u poljskoj kazališnoj recepciji Fadil Hadžić. Statistike su za tog autora iznimno dobre. Od 1982. do 1992. na scenama poljskih kazališta izvodi se pet Hadžićevih komada dok ih Brešana ima sedam. Ipak, broj gledatelja, rang kazališta, veličina scena i kulturnih središta u kojima se izvode djela obojice autora jednoznačno idu u korist Brešana. Najprije dolazi na gostovanje 1980. sa Satiričkim kazalištem »Jazavac« (danas »Kerempuh«) i postavlja na scenu varšavskog kazališta Kwadrat predstavu pod naslovom *Čovjek na položaju*. Zatim 1982. poljska publika ima priliku gledati komediju *Państwowy złodziej* u Teatru Dramatycznym im. Jerzego Szaniawskiego w Płocku. Godine 1983. u studenome ponovno Jazavac dolazi na gostovanje, ovaj put u Teatr Dramatyczny u Płocku te u Teatr Rozmaitości u Varšavi. Ovom prigodom »Jazavac« izvodi *Zmiju*. Iste godine, ranije u svibnju, kazalište u Płocku realizira predstavu naslovljenu *Ljubav na prvi pogled*. Slična situacija kao u Płocku – najprije se postavlja na scenu poljskog kazališta Hadžićev komad, a poslije dolazi Hadžić s »Jazavcem« na gostovanje – ponavlja se u Poznanju 1986. Najprije u ožujku Teatr Poljski u Poznanju izvodi *Zmiju*, a poslije u svibnju dolazi na gostovanje »Jazavac« koji izvodi *Gospodu i drugove* (iz informacija koje sam našao na internetu proizlazi da je u Hrvatskoj ovaj tekst izveden 1988., a za televiziju ga je režirao Georgij Paro;⁵ u tisku pak drama izlazi 1985. u izboru *Gospoda i drugovi* u Zagrebu u izdavačkoj kući Znanje). *Državni lopov* izvođen je još tri puta, godine 1992. u Teatru Poljskom u Bydgoszczi, 2003. u Teatru Kameralnom u Szczecinu te 2006. u Teatru Aleksandra Fredre u Gnieznu u režiji Ewe Grabowske.

⁵ <https://tvprofil.com/show/2740239/fadil-hadzic-gospoda-i-drugovi-snimka-kazaliske-predstave> [pristup: 9. 12. 2022].

DEVEDESETE (1993. – 2000.) – DOMOVINSKI RAT, TRANZICIJA,
NEVIDLJIVA RUKA TRŽIŠTA, KRIZA U KULTURNIM ODNOSIMA,
SLOBODAN ŠNAJDER

Pad Berlinskog zida i komunizma promijenio je društveni poredak i geopolitičku kartu svijeta. Politička, ekonomska i kulturna tranzicija mijenja međunarodne kulturne odnose. Stare institucije nestaju ili temeljito mijenjaju način funkcioniranja, a umjesto starih nastaju nove. Država – dosadašnji jedini patron kulturnih institucija, kulturne djelatnosti i ljudi kulture prestaje obavljati tu ulogu, dapače, u kulturu se uvodi princip slobodnog tržišta. U državama u kojima nema privatnog kapitala i sve je do jučer bilo državno, kultura se odjednom morala snaći bez države, a nije bilo subjekata koji bi mogli zamijeniti dosadašnjeg monopolista. U toj situaciji o svemu počinje odlučivati financijski faktor, veze, angažiranost pojedinaca i njihov entuzijizam te slučaj. Rezultat je takav da dolazi do kolapsa, raspada sistema i duboke krize koja najviše pogađa slavenske književnosti. Uslijed geopolitičkih promjena, slavenske književnosti gube u slavenskim zemljama svoju privilegiranu poziciju. Hrvatsku dodatno razara Domovinski rat.

Zato su devedesete iznimno teško razdoblje za dramu i kazalište te općenito kulturu. Izašla su samo tri književna prijevoda, na scenama poljskih kazališta izvedeno je samo 7 premijera hrvatskih drama, a prema dostupnim podacima, jedno kazalište dolazi na gostovanje. Najviše je odjeknuo Šnajderov *Zmijin svlak* postavljen na scenu 1998. u tri kazališta: u Varšavi, Szczecinu i Krakovu. Šnajder je o poljskoj, kao o jednoj od najboljih kazališnih adaptacija svog teksta, govorio na 1. Zagrebačkom prevodilačkom susretu u listopadu 2001. S obzirom na kazališnu recepciju stranog dramskog pisma, zanimljiva je Šnajderova opaska o *Zmijinom svlaku* koji je, prema njegovim riječima, najpotpunije zaživio u poljskome. Uz slično ratno iskustvo i ratne traume kao ključan pokazao se kazališni prostor. Predstava je igrana u ritualnom židovskom kupalištu u Kazimierzu, židovskoj četvrti Krakova gdje je za vrijeme Drugog svjetskog rata bio geto. Šnajder primjećuje da je »polja uspjeha te predstave u oniričnosti prostora [...]. Gledajući svoju predstavu u par navrata, potpuno sam izgubio osjećaj da je poljski strani jezik! U Poljskoj kontekst se prepoznaje do te mjere da se čini kao da je komad i pisan na poljskome« (Šnajder 2003: 13–14).

NULTE (2001. – 2010.) – NOVO OTVARANJE, PRVE ŽENE NA KAZALIŠNIM SCENAMA, VEDRANA RUDAN I KRYSZYNA JANDA, TE MIRO GAVRAN

U odnosu na devedesete, u nultima se sustav kulturne suradnje s inozemstvom nije promijenio. Nakon šoka u devedesetima izazvanog tranzicijom i ratom dolazi do brzog rasta broja prijevoda. Prijevodna se književnost najbolje snalazi u novoj stvarnosti. Na drugim područjima kulturne suradnje situacija je lošija. Prijevodi su najjeftinija forma suradnje, zato je njihov preporod lakši. U svakom književnom žanru situacija se mijenja na bolje. Dovoljno je usporediti brojke. U poljsku se recepciju uvodi puno novih autora. U hrvatsko-poljskim kazališnim vezama dolazi do bitnih promjena u odnosu na dotadašnje tendencije.

Kad je riječ o drami i kazalištu, u nultima je objavljeno 15 književnih prijevoda, na scenama poljskih kazališta izvedeno je 20 premijera hrvatskih drama, sedam kazališta dolazi na gostovanje⁶. Prvi put u povijesti prijevoda izdaje se autorski izbor drame – i to odmah dvije knjige drama Mire Gavrana. Samim time vidljiva je najveća promjena na području književnih prijevoda. Dramske se književne prijevode za razliku od dosadašnje prakse počinje objavljivati.

Deset premijera pripada Miri Gavranu, najvažnijem dramskom piscu u poljskoj recepciji nakon 1989. Lucija Ljubić konstatira da Gavran »nadmašuje sve suvremene hrvatske književnike, posebice dramatičare« i poziva se na Anu Lederer koja ga je nazvala »najrentabilnijim hrvatskim izvoznim dramskim proizvodom« (Ljubić 2016a: 218 i 219). Prema podacima koji se nalaze na službenoj internetskoj stranici autora, drame Mire Gavrana gledalo je preko 4 milijuna gledatelja, izvedeno je preko 5000 predstava i preko 400 premijera, a većina tih brojki odnosi se na inozemnu recepciju. Na Wikipediji 2023. godine nalaze se podaci o 292 kazališne produkcije od kojih je 67 bilo u Hrvatskoj, a ostale u inozemstvu, najviše u Poljskoj – 26.⁷ Miro Gavran najčešće je izvođeni hrvatski autor na poljskim kazališnim scenama. U analiziranom desetljeću igraju se u kazalištima četiri

⁶ Ovdje uzimam u obzir slovensko i bosansko-hercegovačko kazalište koji izvode na Međunarodnom festivalu u Olsztynu Tenu Štivičić i Dubravka Mihanovića.

⁷ https://hr.wikipedia.org/wiki/Miro_Gavran [pristup: 2. 12. 2023].

Gavranove predstave, najviše, naime sedam novih kazališnih realizacija komedije *Sve o ženama*.⁸ Impresivna je činjenica ne samo koliko Gavran ima prevedenih, objavljenih i uprizorenih drama, nego i to da se u inozemstvu od 2003. godine održava festival *Gavranfest* na kojemu se izvode dramatičareva djela. Prva četiri izdanja *Gavranfesta* organizirana su u Trnavi, a 5. se seli 2013. u Krakov, 6., 7., 8., 10. i 12. održava se u Pragu, 9. u Augsburgu, a 11. u Beogradu. U recenzijama se hvali Gavrana za smisao za humor, dobre psihološke portrete pojedinih likova, društvene opservacije i dobre dijaloge (Targoń 2006: 6). Zanimljiv je poljski put na scenu komedije *Muž moje žene*. Izabrana je u okviru projekta *Čitanje suvremene drame* koji je organizirala teatrologinja Anna Wierzchowska-Woźniak, intendantica Teatra Ludowog, i profesorica Małgorzata Sugiera s Jagelonskog sveučilišta. Na takvom čitanju, na temelju mišljenja publike, donesena je odluka da se napravi inscenacija *Muža moje žene*. Dakle, kazalište odluku o tome što će igrati donosi na temelju izbora publike. Međutim, u punom smislu te riječi, pravi je hit postala predstava *Sve o ženama*. Praizvedba je održana tradicionalno u Krakovu, a zatim u Rzeszowu, Zabrzju, Olsztynu, Tarnowu, Radomu i Varšavi.

Lucija Ljubić u svome radu o Gavranu poziva se na Greenblattove teze o kulturnoj mobilnosti i pomoću njih objašnjava fenomen goleme popularnosti Mire Gavrana u inozemstvu videći njezin razlog u snažnoj mobilnosti i autora i njegovih djela koja ne zadiru previše u politiku, koja su namijenjena za male scene što omogućuje glumcima da pokažu svoje glumačko umijeće (u recenzijama velika se pozornost posvećuje glumi koja je ključna za uspjeh predstave). S jedne strane to su tekstovi koji čini se da nemaju stalnog prebivališta, s druge strane odlično se snalaze u novim mjestima boravka, u dalekim zemljama, u različitim kulturnim i kazališnim sredinama (Ljubić 2020: 199). Ljubić citira također jedan razgovor s autorom koji je naglasio da su prvi čitatelji njegovih drama njegovi prijatelji među kojima je puno prevoditelja.

Važan su događaj, kad je riječ o drami, inscenacija triju romana. To su *Štefica Cvek u raljama života* Dubravke Ugrešić, *Uho, grlo, nož* Vedrane Rudan i *Darkroom* Rujane Jeger. Sva su ta djela uprizorena u varšavskom Teatru Polonia

⁸ Miro Gavran ima već tri knjige s izborima svojih drama na poljskom, jer dvije su izašle u nultima u Krakovu (2003. i 2007.), a treća u sljedećem desetljeću u Zagrebu (2015.).

koji vodi poznata poljska glumica Krystyna Janda. S prvom je predstavom otvoreno novo kazalište i sve te predstave obilježavaju početak djelovanja ovog vrlo važnog i, treba naglasiti, privatnog kazališta u Poljskoj. Istodobno te su predstave igrane na gostovanjima u mnogim poljskim gradovima. *Štefica Cvek u raljama života* i *Uho, grlo, nož* intersemiotički su prijevodi, dok *Darkroom* čini slobodnu adaptaciju u kojoj redatelj Przemysław Wojcieszek posve mijenja tekst. Ostao je samo naslov, tipovi likova i nekoliko anegdota. Sam je redatelj izjavio da nije htio napraviti djelo o Hrvatskoj i Balkanu, već o Poljskoj. Zato se sve događa u Poljskoj i redatelj je, kako sam kaže, počeo pisati vlastiti tekst. Promjene su tako velike da se jedan od recenzenata čudio da se ime Rujane Jeger uopće nalazi na plakatu jer predstava nema nikakve veze s knjigom (Kowalczyk 2006). *Šteficu Cvek* se uglavnom ocjenjuje u Varšavi pozitivno, a izvan Varšave, kad je ta predstava gostovala na različitim festivalima, uglavnom negativno. Mislim da na to utječu prije svega okolnosti premijere. *Štefica Cvek* bila je prva predstava u novootvorenom kazalištu koje je pokrenula Krystyna Janda. Kao jedna od najpoznatijih poljskih glumica, nakon što je dala otkaz u Teatru Powszechnym, zbog unutrašnjih nesporazuma, prodala je svoju kuću i uložila cijelu ušteđevinu kako bi osnovala kazalište u bivšem kinu koje je kupila. Varšavska sredina pozitivno je ocijenila predstavu htijući tako pomoći glumici. Monodrama *Uho, grlo, nož* koja odmah slijedi poslije *Štefice Cvek*, jer se njezina premijera održala dva tjedna kasnije, ostvarila je velik uspjeh. To je jedna od najduže igranih predstava (2005. – 2018., 234 predstave) koja svoju dugovječnost ne zahvaljuje toliko tekstu ili Vedrani Rudan koliko glumici. Krystyna Janda i njezina gluma nalaze se u fokusu interesa. Naime, uloga Tonke Babić smatra se jednom od najznačajnijih uloga u kazališnom opusu poljske umjetnice.⁹ U svim recenzijama predstave pojavljuje se naslov i ime poljske glumice. Nijedanput se ne spominje ime Vedrane Rudan, a recenzija ima više desetaka. To naravno ne znači da je ime hrvatske autorice nepoznato. Dapače, nastupi, recenzije prijevoda romana i intervjui toliko su snažno odjeknuli u javnosti da samo spominjanje naslova *Uho, grlo, nož* podsjeća na ime autorice

⁹ Detaljnijom analizom recepcije ženskog dramskog pisma bavim se u radu koji pripremam za Krležine dane 2023.

teksta. Kad je riječ o recenzijama, s jedne strane slično kao predstava, a s druge strane slično kao recenzije knjiga, drastično su različite.¹⁰

DVIJETISUĆEDESETE (2011. – 2020.) – PRODOR KNJIŽEVNIH
PRIJEVODA, IZBORI I ANTOLOGIJE, »SKANDALIST« OLIVER
FRLJIĆ

U posljednjem analiziranom desetljeću uvjeti suradnje i njihov institucijski okvir ostaju isti kao u prethodnom desetljeću. U dvijetisućdesetim izašlo je rekordnih 36 književnih prijevoda, na scenama poljskih kazališta izvedeno je 17 premijera hrvatskih drama, devet kazališta bilo je na gostovanju. U drugom desetljeću 21. stoljeća u hrvatsko-poljskim kazališnim vezama najviše se ističu broj književnih prijevoda i prije svega, zbog najvećeg odjeka u javnosti, kontroverze povezane s Oliverom Frljićem. Inače gostovanja redatelja ili drugih kazalištaraca čine jedan od oblika kazališnih veza. Do sada nisam u ovom pregledu o njima govorio, ali bavio sam se njima (Małczak 2019). Ne spominjem taj aspekt kazališnih veza u prethodnim razdobljima jer mi je cilj istaknuti u svakom desetljeću najvažnije pojave, a ne pisati o svemu. Samo bih primijetio da je za vrijeme komunizma tog tipa suradnja bila jača, ali nijedan kazalištarac i njegov rad u Poljskoj nije tako snažno odjeknuo kao Frljićev (Siwiak 2019). Taj hrvatski redatelj čije se djelovanje temelji na provokaciji, otvaranju i problematiziranju kontroverznih, često tabuiziranih tema, odlučio je, inače vrlo djelotvorno, uzburkati poljsku javnost, izazvati skandal uprizorenjima kanonskih poljskih drama, *Ne-Božanstvene komedije* Zygmunta Krasinškog s kojom je progovorio o problemu poljskog antisemitizma (izvođenje drame zabranio je Jan Klata, ondašnji direktor Narodnog Starog Teatra u Krakovu, što je bilo ne manje kontroveržno nego sama Frljićeva predstava s obzirom na to da je Klata sam smatran avangardnim i često kontroverznim umjetnikom) te *Kletve* Stanisława Wyspiańskog u Teatru Powszechnom u Varšavi koja mu je poslužila (inače su u predstavi napravljenoj u konvenciji postdramskog kazališta iskorišteni

¹⁰ Detaljnije o poljskoj recepciji hrvatskog ženskog dramskog pisma pisala je Petra Gverić Katana (Gverić Katana 2016).

samo neki motivi preuzeti iz drame poljskog autora) da skrene pozornost, među ostalim, na seksualne afere u poljskoj Katoličkoj crkvi, pedofiliju i općenito ulogu Crkve u društvu te današnju religioznost. Frljić je u svojim kazališnim projektima iskoristio jednostavan recept za izazivanje skandala. Prema tom receptu treba istupiti protiv opće priznatih običajnih normi i religijskih osjećaja, tome dodati veliku dozu erotizma, prije svega perverznog (najbolje u homoseksualnom izdanju) itd. (Szymańska 2013: 127). Frljić je podijelio publiku, desna strana društva ga mrzi, lijeva i liberalna obožava. Predstava je privukla pozornost raznovrsne publike, državnog odvjetništva, policije, izazvala je prosvjede ispred kazališta, pokupila je jednako mnogo pozitivnih i negativnih kritika, a nagrađivana je i na kazališnim festivalima.

Kad je riječ o književnim prijevodima, njihov je nastanak rezultat napora i truda prije svega akademske sredine. Na Šleskom sveučilištu u Katowicama nastala su dva dvosveščana izbora suvremene hrvatske drame u koje je uvršteno 25 prijevoda dramskih tekstova. U prvom su projektu sudjelovali isključivo šleski kroatisti, u drugom kroatisti i istaknuti profesori također s drugih poljskih sveučilišta. Glavni je cilj spomenutih projekata bio ispunjavanje vakuuma kad je riječ o objavljivanju prijevoda dramskih tekstova u Poljskoj, što je do sada bila iznimno rijetka pojava i, ako se objavljivalo književne prijevode, onda je to bilo isključivo u časopisima. Drugi je cilj bio predstaviti poljskom recipijentu autore i djela koja nisu prije prevedena na poljski jezik. Zato se u naslovima tih izdanja izbjegavala riječ »antologija« koja bi podrazumijevala neku vrstu reprezentativnijeg pregleda odnosno izbora. Izbor *Kroativni* prva je uopće knjiga s izborom hrvatske drame na poljskom jeziku. Nakon *Kroativnih* slijedi drugi izbor (*Ne samo) fragmenti* te varšavsko-zagrebačka antologija pod naslovom *Naraštaj prekinute mladosti*. Dakle, u obliku knjige na poljskom dostupna su tri izbora drame i tri autorske knjige Mire Gavrana.

ZAKLJUČAK

Uzimajući u obzir pet proteklih desetljeća, intenzivnija je dinamika kazališnih veza u sedamdesetim do uvođenja ratnog stanja u Poljskoj te u razdoblju nakon

2000. U cjelini pak gledajući u poljskoj recepciji hrvatske dramske književnosti i kazališta najbolje su sedamdesete (zbog najvećeg broja kazališnih predstava i premijera koje su najvažnije u hrvatsko-poljskim kazališnim vezama; važnije od gostovanja kazališta i književnih prijevoda), no treba primijetiti da je to prije svega zahvaljujući nenadmašivoj *Predstavi Hamleta u selu Mrduša Donja*. Na osamdesete negativno utječu ratno stanje, ekonomska kriza te postupni raspad Jugoslavije, na devedesete Domovinski rat i tranzicija. Cijelo razdoblje možemo podijeliti na dvije veće cjeline: vrijeme koje se odnosi na drugu Jugoslaviju (sedamdesete i osamdesete) i vrijeme u kojem Hrvatska postaje samostalna država, odnosno vrijeme komunizma i vrijeme nakon pada komunizma koje jedni opisuju kao doba postkomunizma, drugi kao doba postsocijalizma (devedesete, nulte, dvijetisućedesete). U slučaju druge cjeline riječ je o tranzicijskom razdoblju u kojem dolazi do prijelaza iz jednog u drugi politički, društveni, ekonomski, kulturni te simbolički sustav. Kad je riječ o kulturi, ona se radikalno mijenja. Postaje proizvod na tržištu, što znači da knjigu ili predstavu treba prodati, prijevod se mora isplatiti. Na početku devedesetih u Poljskoj kulturnjaci su toliko izmoreni sveprisutnom politikom i ideologijom da rado pozdravljaju i prihvaćaju te promjene. Žele da o svemu odlučuje nevidljiva ruka tržišta, a ne nevidljiva ruka politike i ideologije. Svjedočanstvo te atmosfere nalazimo u pogovoru kazališnoga kritičara Macieja Nowaka za drugo izdanje vrlo značajne knjige pod naslovom *Politika i kazalište* Zygmunta Hübnera. Nowak je pisao da je u devedesetima vladalo uvjerenje o kraju povijesti, o tome da je pad komunističkoga poretka riješio sve probleme svijeta, utjelovljenog zla više nema, pozivalo se na likvidiranje ministarstva kulture, željelo se da odnose između umjetnika i vlasti regulira nevidljiva ruka tržišta (Hübner 2009: 271). O Poljskoj je toga vremena pisala u »Književnoj smotri« Magdalena Renouf u članku »Potopljena stvarnost. Analiza fragmenata književnog pejzaža u Poljskoj devedesetih godina«. Renouf konstatira da je devedesetih zavladao u Poljskoj atmosfera kraja stoljeća, na velika je vrata došla, zamjenjujući strukturalizam i socijalističku modernost, postmoderna filozofija, relativizam, pad autoriteta. Nesigurnost sutrašnjeg dana, radost i entuzijazam zbog pada komunizma i povratka slobode suočavaju se s krizom i iznimno teškom ekonomskom stvarnošću, a tranziciju prati golema nezaposlenost. Kultura opstaje zahvaljujući različitim, često stranim programima potpore i sufinanciranja kulturnih projekata. One su iznimno

važne za nakladnike. Za kazališta je spasonosno što su neka od njih institucije kulture pod financijskim pokroviteljstvom ili grada ili vojvodstva. Ali bez obzira na sve, ključni su ekonomski faktor i kalkulacija. Danas možemo reći da s jedne strane razdoblje nakon 2000. nudi poljskom recipijentu najbogatiju sliku hrvatskog književnoga stvaralaštva u cijeloj povijesti međusobnih veza uključujući dramsku književnost, a s druge strane činjenica je da su prijevodi hrvatske književnosti (imam na umu i književne prijevode i, posebice važne u kontekstu kazališnih veza, kazališne prijevode) kao i drugih slavenskih književnosti u Poljskoj periferni i da su prije 1990. – premda ih je kvantitativno bilo manje – u općoj, manjoj brojci prijevoda s drugih jezika, manjoj konkurenciji, slavenske i hrvatska književnost te kultura bile vidljivije i imale bolju recepciju. Na globalnom tržištu, na kojem je ponuda ogromna, pobjeđuju jači, veći, bogatiji. Ako se nešto uspije probiti na tržištu, onda je često riječ o kontroverznoj pojavi kao što je slučaj s Vedranom Rudan ili Oliverom Frljićem. U prethodnom razdoblju slava Brešana i njegove *Predstave Hamleta* temeljila se na sličnom principu. Nju se išlo gledati ponajprije kao nešto zabranjeno, kao kritiku vlasti i komunizma, dakle kao nešto tada kontroverzno. Na taj način politički obojeno kazalište danas više nije kontroverzno. Sva nova uprizorenja Brešana, nakon pada komunizma, doživjela su negativnu kritiku.¹¹ Za današnje je stanje, kad je i kultura tržišni proizvod, tipična potraga za pozornošću gledatelja, recipijenata. Čak najbezazleniji sadržaj, ako želi skrenuti na sebe pozornost, mora biti odmah »šokantan« ili barem atraktivan. Kazalište, kao i druge umjetnosti, te gotovo svaka čovjekova djelatnost moraju se boriti za svog konzumenta, a konkurencija je velika, veća nego ikad. Naravno, za uspjeh nije dovoljno pridobiti pozornost publike. To je tek prvi korak. Umjetničko djelo mora se ipak obraniti svojom umjetničkom ili nekom drugom vrijednošću, inače će propasti. O sličnim je problemima pisala Lucija Ljubić oslanjajući se na knjigu

¹¹ Valja napomenuti da, kad je riječ o poljskoj recepciji Ive Brešana nakon 1989. godine, od rijetkih pokušaja vraćanja na poljske kazališne scene tog autora nakon pada komunizma uspjelom novom inscenacijom njegove drame treba smatrati televizijsko tumačenje, odnosno predstavu izvedenu u poljskom Teatru televizije pod naslovom *Diabelskie nasienie (Ledeno sjeme)* u režiji kulture redateljice Olge Lipińskiej. Analizom tog teksta bavim se u drugom radu koji će biti objavljen u zborniku sa skupa *Drugi Brešanov svibanj*.

Darka Lukića *Produkcija i marketing scenske umjetnosti. Organizacija, planiranje, proizvodnja i marketing u kazalištu* (Zagreb 2006): »Ako tržište jest zavladao kazalištem, i ako se tim okolnostima kazališni producent mora prilagoditi, on se nalazi u položaju prodaje proizvoda jednako kao i vlasnik nekog medija.« (Ljubić 2016b: 309). Nadalje razlikuje dva stava prema gledatelju odnosno konzumentu: »ugađanje koje ispunjava gledateljeva očekivanja, želje potrebe i ukuse, za što je primjer pučko-populistički tip kazališta i manipulacija gledateljem koja mu nudi nešto novo i neočekivano, izazovno i nepredvidljivo kao što je u eksperimentalnom kazalištu ili u klasičnom kazalištu« (Ljubić 2016b: 309). U tom kontekstu treba još napomenuti da ovdje djeluje mehanizam koji je jako izražen u hrvatsko-poljskim kulturnim vezama i čiju logiku odaje naslov knjige Roberta H. Franka i Philipa J. Cooka *The Winner-Take-All-Society: Why the Few at the Top Get So Much More Than the Rest of Us*, dakle pobjednik uzima sve. Osoba koja se uspije probiti kroz ovaj komunikacijski šum koji nas bombardira i okružuje, bujicu informacija i beskrajnu ponudu, pokupi cijelu pozornost koje onda nema dovoljno za druge. Tako je na kraju krajeva jednostavnije i za »producente« jer se stvara svojevrsan brend koji je lakše plasirati na tržištu nego promovirati novi, odnosno uvesti u recepciju novog autora. Imperativ novosti vlada tržištem, ali on se više odnosi na nešto novo već poznatog autora. Zato kad neki autor, poput Dubravke Ugrešić, Miljenka Jergovića ili Mire Gavrana, stekne popularnost, svako njegovo novo djelo može računati na recepciju, zainteresiranost kritičara koji već poznaju to ime, sve dok se ne potroši i ne iscrpi ono što nudi recipijentu.

Recentno stanje hrvatsko-poljskih kazališnih veza ne čini se tako loše. S jedne strane hrvatske akcente nalazimo u najvećim kazališnim kućama. Frljić i njegova *Kletva* Wyspiańskog u Teatru Powszechnom u Varšavi, Jandina adaptacija Rudanićina romana *Uho, grlo, nož* u važnom privatnom kazalištu Teatr Polonia koji je zamišljen kao scena prije svega namijenjena ženskoj publici i koja govori o važnim problemima žena, kontroverzne su predstave koje žele isprovocirati diskusiju u društvu i utjecati na društvo. S druge strane imamo predstave koje bi više odgovarale repertoaru kazališta koje želi pružiti gledatelju kvalitetnu razonodu, ali ne i bez ambicije ukazivanja na određene pojave i fenomene u suvremenom društvu, kazališta koje zadovoljava, među ostalim, potrebu za kulturnim načinom provođenja slobodnog vremena, naviku i potrebu tih građana koji žele ugodno

provesti vrijeme, zabaviti se, ali i usput nešto saznati i naučiti, pa i obogatiti se, a sve u smislu latinske sentencije *utile cum dulci mixtum*, dakle spajanja ugodnog s korisnim, čega bi primjer mogla biti adaptacija *Štefice Cvek* Dubravke Ugrešić i inscenacije drama Mire Gavrana.

Međutim to da nije loše, kako tvrdim, stanje hrvatsko-poljskih kazališnih veza, da su hrvatska dramska književnost i kazalište vidljivi i prisutni u Poljskoj, ne znači da ne može biti bolje. Volio bih također na ovom mjestu naglasiti da se u svojim istraživanjima usredotočujem na deskriptivni opis i izbjegavam preskriptivni i normativni pristup. S jedne strane ne osjećam se ni kompetentnim ni pozvanim iznositi vrijednosne sudove, a s druge strane bliža mi je deskriptivna perspektiva koja je inače prisutna i legitimna struja u suvremenim traduktološkim istraživanjima.¹² O mehanizmima proboja na međunarodnu scenu pisala je Martina Petranović u radu posvećenom uspjehu Tene Štivičić na inozemnim kazališnim scenama. Hrvatska teatrologinja obraća pozornost na sve važne elemente u tom procesu, naime: sudjelovanje na međunarodnim susretima, radionicama i projektima, gostovanja predstava na festivalima, prijevode drama u časopisima i autorske zbirke ili izbore odnosno antologije, sustav profesionalnih agenata (Petranović 2016: 251). Svi su ti elementi nakon 1989. godine bili svojevrsna Ahilova peta hrvatsko-poljskih kazališnih veza. U posljednje vrijeme vidljiv je pomak i veliko poboljšanje na području književnih prijevoda. No svim drugim elementima treba posvetiti puno veću pažnju (na tome individualno, a ne institucionalno radi samo Miro Gavran). Neophodan je u tom kontekstu veći angažman hrvatske kazališne sredine i svih institucija koje se bave i koje su odgovorne za kulturnu suradnju s inozemstvom jer, kako piše Martina Petranović u kontekstu londonskog uspjeha Tene Štivičić, konkurencija je svugdje velika. Bez truda i angažmana samoga

¹² O tome piše Nataša Pavlović u knjizi *Uvod u teorije prevođenja*: »Raniji su pristupi prevođenju uglavnom bili preskriptivni, što znači da su njihovi predlagatelji iznosili vrijednosne sudove i nastojali propisati što je »ispravan«, »točan« ili »dobar« prijevod ili postupak. Pritom su češće polazili od vlastitih iskustava i opažanja, koja bi (često preuranjenim) uopćavanjem uzdigli na razinu univerzalno valjanih preporuka, nego od rigorozno znanstvenog istraživanja. Za razliku od toga, deskriptivni pristupi prevođenju ustežu se od iznošenja vrijednosnih sudova te nastoje što objektivnije opisati i objasniti sve vidove prevođenja«. (Pavlović 2015: 21).

autora te dviju sredina, hrvatske i poljske (ovdje imam na umu prije svega prevoditelje i ljude koji se u Poljskoj bave hrvatskom kulturom) koje moraju surađivati te dosljednog i upornog rada na svim područjima relevantnima za plasman dramskog i kazališnog djela u inozemstvu, ne možemo očekivati da ti rezultati u budućnosti budu bolji i/ili drukčiji.

LITERATURA

Almanach Sceny Polskiej: 1969/1970 (Warszawa 1971); 1970/1971 (Warszawa 1972); 1971/1972 (Warszawa 1973); 1972/1973 (Warszawa 1974); 1973/1974 (Warszawa 1975); 1974/1975 (Warszawa 1976); 1975/1976 (Warszawa 1978); 1976/1977 (Warszawa 1978); 1977/1978 (Warszawa 1979); 1978/1979 (Warszawa 1981); 1979/1980 (Warszawa 1982); 1980/1981 (Warszawa 1984); 1981/1982 (Warszawa 1985); 1982/1983 (Warszawa 1987); 1983/1984 (Warszawa 1987); 1984/1985 (Warszawa 1989); 1985/1986 (Warszawa 1993); 1986/1987 (Warszawa 1993); 1987/1988 (Warszawa 1994); 1988/1989 (Warszawa 1995); 1989/1990 (Warszawa 1995); 1990/1991 (Warszawa 1996); 1991/1992 (Warszawa 1997); 1992/1993 (Warszawa 1998); 1993/1994 (Warszawa 1999); 1994/1995 (Warszawa 2000); 1995/1996 (Warszawa 2001); 1996/1997 (Warszawa 2002); 1997/1998 (Warszawa 2003); 1998/1999 (Warszawa 2004); 1999/2000 (Warszawa 2005); 2000/2001 (Warszawa 2006); 2001/2002 (Warszawa 2007); 2002/2003 (Warszawa 2008); 2003/2004 (Warszawa 2009); 2004/2005 (Warszawa 2010); 2005/2006 (Warszawa 2011); 2006/2007 (Warszawa 2012); 2007/2008 (Warszawa 2013);

[B.a.] »Teatr«. 1984. *Życie Literackie*, br. 2, str. 14.

Bagić, Krešimir. 2016. *Uvod u suvremenu hrvatsku književnost 1970. – 2010*. Školska knjiga Zagreb.

<https://encyklopediateatru.pl/>¹³

¹³ Na internetskoj stranici naslovljenoj *Enciklopedija poljskog kazališta* nalaze se digitalizirani podaci o pojedinim predstavama. Za razdoblje koje ne obuhvaća *Almanach Sceny Polskiej*, godišnjak ugašen 2013., posljednja je obrađena u njemu kazališna sezona 2007/2008., vrlo je pouzdan izvor informacija. O stranici možemo pročitati da spaja elemente znanstvene publikacije i izvorne tematske platforme. Internetsku stranicu vodi Kazališni institut Zbigniewa Raszewskog (Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego) u suradnji s Poljskim društvom teatroloških istraživanja (Polskie Towarzystwo Badań Teatralnych).

- Esposito, Roberto. 2015. *Pojęcia polityczne. Wspólnota, immunizacja, biopolityka*, prev. Burzyk, Mateusz, uvod Burzyk, Katarzyna et al. Universitas, Kraków.
- Gotovac, Mani. 2006. »Brešan: Mrduša«. *Književna republika*, br. 11/12, str. 84–87.
- Hrestomatija novije hrvatske drame*. II dio. 1941–1995, ur. Senker, Boris. Disput, Zagreb 2001.
- Gverić Katana, Petra. 2016. »Od hrvatske Bridget Jones do novog pesimizma. Recepcija hrvatskih autorica na poljskim scenama od 1989. godine«, *Krležini dani u Osijeku 2015. Hrvatska drama i kazalište u inozemstvu*, drugi dio, pr. Hećimović, Branko. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, Zagreb – Osijek, str. 166–179.
- Hübner, Zygmunt. 2009. *Polityka i teatr*, pogovor Nowak, Maciej, drugo izdanje, Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego, Warszawa.
- Kowalczyk, R. Janusz. 2006. »Groteska z happy endem. „Darkroom” w Teatrze Polonia«, *Rzeczpospolita*, br. 87, prilog/Varšava, str. 21.
- Ljubić, Lucija. 2016a. »Drame Mire Gavrana u inozemstvu«, *Krležini dani u Osijeku 2015. Hrvatska drama i kazalište u inozemstvu*, prvi dio, pr. Hećimović, Branko. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, Zagreb – Osijek, str. 218–226.
- Ljubić, Lucija. 2016b. »Kritika i publika u suvremenom hrvatskom kazalištu«, *Dani Hvarškoga kazališta : Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, sv. 42, br. 1, str. 302–315.
- Ljubić, Lucija. 2020. »Artistic mobility of Miro Gavran’s plays«, *Od mobilnosti do interakcije. Dramsko pismo i kazalište u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, na Kosovu, u Makedoniji, Sloveniji i Srbiji*, ur. Abrasowicz, Gabriela i Małczak, Leszek. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, str. 196–208.
- Małczak, Leszek. 2019. »Hrvatski redatelji u Poljskoj u razdoblju od 1944. do 1989.«, *Krležini dani u Osijeku 2018: redatelji hrvatskoga kazališta. Drugi dio*, pr. Hećimović, Branko. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 256–263.
- Pavlović, Nataša. 2015. *Uvod u teorije prevođenja*. Leykam, Zagreb.
- Petranović, Martina. 2016. »Drame Tene Štivičić na međunarodnoj sceni«, *Krležini dani u Osijeku 2015. Hrvatska drama i kazalište u inozemstvu*, prvi dio, pr. Hećimović, Branko. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za

Projekt koordinira Dorota Buchwald, meritorno su odgovorni prof. dr. hab. Wojciech Dudzik (Varšavsko sveučilište) i prof. dr. hab. Dariusz Kosiński (Jagelonsko sveučilište).

- povijest hrvatskog kazališta, Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, Zagreb – Osijek, str. 242–267.
- Rajca, Bruno. 1988. »Supergroteska, czyli życie«. Razgovor Anne Wytrykus s Brunom Rajcom, glavnim i umjetničkim direktorom Državnog kazališta »Maszkaron«. *Scena*, br. 2, str. 12–13.
- Renouf, Magdalena. 2014. »Potopljena stvarnost. Analiza fragmenata književnog pejzaža u Poljskoj devedesetih godina«, prev. Blažina, Dalibor, *Književna smotra*, br. 1, str. 39–52.
- Siwiak, Agata. 2019. »Balkan Strategies«, *Dani Hvarškoga kazališta. Književnost, kazalište, domovina*, ur. Senker, Boris i Glunčić-Bužančić, Vinka. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Književni krug, Zagreb – Split, str. 317–332.
- Szymańska, Agnieszka. 2013. »Współczesna forma skandalu artystycznego czy warto być artystą-skandalistą?«, *Kultura i społeczeństwo*, br. 1, str. 117–130.
- Šnajder, Slobodan. 2003. »Kako me prevode«. *Književna smotra*, br. 2–3, str. 13–14.
- Targoń, Joanna. 2006. »Trzykrotki«. *Gazeta Wyborcza*, br. 36 [11–12.02.2006, Kultura], str. 6.
- Wilk, Teresa. 2015. *Obecność sztuki teatralnej w codzienności życia społecznego. Nowe obszary zainteresowań pedagogiki społecznej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015.

PRILOG 1.

HRVATSKO-POLJSKE KAZALIŠNE VEZE – KAZALIŠNI PRIJEVODI (PREDSTAVE) / KNJIŽEVNI PRIJEVODI / GOSTOVANJA

1970.

Kazališni prijevodi (predstave)

Tito Strozzi: *Gra i rzeczywistość. (Miłość aktorów) / Igra i zbilja.* Prev. Zygmunt Stoberski. Režija Lojze Štandeker. Teatr Dolnośląski. Jelenia Góra. Premijera: 14. 4. 1970. (12 predstava, 2237 gledatelja).

Gostovanja

Dramsko kazalište Gavella nastupa u Varšavi (Teatr Dramatyczny) i Olsztynu. Izvodi *Kraljevo* Mirosława Krleže u režiji Dina Radojevića (1. 12. 1970.) te *Patnje gospodina Mockinpotta* Petera Weissa u režiji Božidara Violića (2. 12. 1970.).

1971.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miroslav Krleža: *Bank Glembay.* Prev. Zygmunt Stoberski. Režija i adaptacija Ryszard Sobolewski. Teatr Telewizji. Emitirano: 25. 1. 1971.

Marin Držić: *Dundo Maroje / Dundo Maroje.* Adaptacija Marko Fotez. Prev. Zygmunt Stoberski (tekst pjesama – Jan Brzechwa). Režija Vera Crvenčanin. Teatr Klasyczny (Teatr Rozmaitości). Varšava. Premijera: 10. 7. 1971. (9 predstava, 2300 gledatelja; sezona 1971./1972. – 39 predstava, 13 562 gledatelja).

Marin Držić: *Dundo Maroje / Dundo Maroje.* Adaptacija Marko Fotez. Prev. Zygmunt Stoberski (tekst pjesama – Jan Brzechwa i Adam Kreczmar). Režija Jitka Stokalska. Teatr Polski u Szczecinu. Premijera: 11. 11. 1971. (24 predstava, 6372 gledatelja u sjedištu).

Gostovanja

Kazalište lutaka iz Zadra nastupa u Teatru Lalek Pinokio u Łódźu. Izvodi *Ali Baba i razbojnici* V. Maslova u režiji Luke Paljetka (3. i 4. lipnja 1971.). Jednu predstavu izvodi također 5. lipnja u Domu Kulture u Piotrkowu Trybunalskom.

1972.

Gostovanja

Narodno kazalište iz Rijeke sudjeluje u manifestaciji III. Jeleniogórskie Spotkania Teatralne.

U statistici stranih predstava u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni 1971./1972. na 32. mjestu nalazi se Držičev *Dundo Maroje* – 98 predstava, 3 realizacije, 29 864 gledatelja.

1973.

Kazališni prijevodi (predstave)

Vojmil Rabadan: *Raj na ziemi czyli niema żona / Kad je žena nijema.* Prev. Alija Dukanović. Režija Jadwiga Marso. Bałtycki Teatr Dramatyczny im. Juliusza Słowackiego. Koszalin i Słupsk. Premijera: 31. 10. 1973. u Słupsku. (22 predstave, 6387 gledatelja; 15 predstava, 4265 gledatelja u Koszalinu; 55 predstava, 15 552 gledatelja izvan sjedišta).

Gostovanja

Kazalište lutaka iz Zadra nastupa u Teatr Lalek Pinokio u Łódźu, Pabianicama, Piotrkowu Trybunalskom i Wrocławu. Izvodi *Ružno pače* Andresena u adaptaciji Marijana Blaće.

1974.

Kazališni prijevodi (predstave)

Pero Mioč: *Piękna Mara / Lipa Mara.* Prev. Zdzisław i Andrzej Włodarek. Režija Marta Janic. Teatr Lalek Pinokio. Łódź. Premijera: 20. 10. 1974. (51 predstava, 12 870 gledatelja).

1975.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Andrzeja Witkowskiego (etnografske konzultacije Branko Ćirić). Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze. Premijera: 11. 10. 1975. (62 predstave, 16 298 gledatelja).

Miroslav Krleža: *Bank Glembay / Gospoda Glembajevi.* Prev. Zygmunt Stoberski. Režija Józef Para. Teatr Śląski. Katowice. Premijera: 30. 10. 1975. (35 predstava, 14 692 gledatelja; u okviru manifestacije Ogólnopolski Festiwal Dramaturgii Krajów Socjalistycznych / Državni festival drame socijalističkih zemalja).

Tito Strozzi: *Miłość aktorów / Igra i zbilja.* Prev. Zygmunt Stoberski. Režija Ryszard Krzyszycha. Teatr im. Stefana Żeromskiego (Kielce–Radom). Premijera: 29. 09. 1975. (31 predstava, 5172 gledatelja).

Književni prijevodi

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. »Dialog«, br. 1, 1975., str. 66–97.

1976.

Kazališni prijevodi (predstave)

Marin Držić: *Amory signora Marino / Dundo Maroje.* Program Drugi Polskie Radio. Emitirano: 1. 12. 1976; u okviru Tjedna jugoslavenske kulture (65 min.).

Gostovanja

Kazalište lutaka iz Zadra nastupa na VII. Međunarodnom festivalu kazališta lutaka u Bielsku-Bialoj. Izvodi *Bajku o caru Saltanu* prema Aleksandru Puzskinu u režiji Edi Majajona. Uz to od 19.05. do 26.05. nastupa u Teatru Lalek Pinokio u Łódžu, Teatru Lalki, Maski i Aktora Grotoska u Krakovu te u Katowicama, Pabianicama i Tomaszowu Mazowieckom.

* * *

U statistici stranih predstava u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni na 36. mjestu nalazi se Ivo Brešan – 62 predstave, 1 realizacija, 1 predstava (*Predstava Hamleta...*), 16 298 gledatelja, ako se uzme autore s 1 predstavom na 7. mjestu.

1977.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Kazimierz Kutz. Teatr na Woli. Varšava. Premijera: 10. 6. 1977. (11 predstava, 3670 gledatelja; sezona 1977./1978. – 64 predstave, 25 400 gledatelja; sezona 1978./1979. – 32 predstave, 8513 gledatelja; sezona 1979/1980. – 19 predstava, 5888 gledatelja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Bohdan Cybulski. Teatr »13 Muz« u Szczecinu. Premijera: 14. 11. 1977.

Književni prijevodi

Slavko Mihalić: *Testament Orfeusza / Orfejeva oporuka*. Prev. Božena Nowak. »Scena« 1977, br. 1, str. 38–46.

1978.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Andrzej Kondratiuk. Teatr Powszechny. Łódź. Premijera: 23. 6. 1978. (17 predstava, 5080 gledatelja; sezona 1978./1979. – 53 predstave, 17 753 gledatelja; sezona 1979./1980. – 15 predstava, 4179 gledatelja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Kazimierz Kutz. Teatr Wybrzeże. Gdańsk (Teatr na Targu Węglowym). Premijera: 8. 9. 1978. (66 predstava, 42 302 gledatelja; sezona 1979./1980. – 18 predstava, 9924 gledatelja, sezona 1980./1981. – 27 predstava, 10 450 gledatelja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Krystyna Meissner. Teatr Dramatyczny. Elbląg. Duża Scena. Premijera: 30. 9. 1978. (57 predstava, 9255 gledatelja).

Gostovanja

Kazalište lutaka »Ognjen Prica« iz Osijeka nastupa u Teatr Lalek Pinokio u Łódźu (15. i 16. svibnja 1978.). Izvodi 4 predstave *Šuma Striborova* Ivane Brlić-Mažuranić u režiji Jana Ozabala.

* * *

U statistici stranih autora u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni 1977./1978. Ivo Brešan nalazi se na 27. mjestu – 2 realizacije, 1 predstava, 30 480 gledatelja; ako se uzme u obzir da je 1 predstava, 2 realizacije, onda na 2. mjestu; u statistici stranih predstava u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni na 23. mjestu.

1979.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Józef Jasielski. Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego. Kalisz. Scena Duża. Premijera: 23.02.1979. (23 predstave, 4951 gledatelja u sjedištu; 25 predstava, 9398 gledatelja izvan sjedišta; izvedeno također na XIX. Kaliskim kazališnim susretima, 2. – 11. 5. 1979.).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Krzysztof Rościszewski. Scena Kameralna. Teatr im. Stefana Jaracza. Olsztyn. Premijera: 17. 3. 1979. (21 predstava, 2988 gledatelja u sjedištu, 30 predstava, 9519 gledatelja izvan sjedišta; sezona 1979./1980. – 2 predstave, 230 gledatelja u sjedištu, 9 predstava, 2716 gledatelja izvan sjedišta; sezona 1980./1981. – 7 predstava, 1912 gledatelja; također izvedeno na XXI. Festivalu kazališta sjeverne Poljske u Toruńu, 3. – 11. 6. 1979.).

Goran Babić: *Baśń o junaku i żelaznym mocarzu / Baś-Ćelik*. Prev. Eugeniusz Kotlerla i Kazimierz Samołyk. Režija Stanisław Stapf. Wrocławski Teatr Lalek. Premijera: 30.08.1979. (2 predstave, 466 gledatelja)

Gostovanja

Narodno pozorište Zenica 31. svibnja nastupa u Teatru Stefana Jaracza u Łódźu i postavlja na scenu *Legendu* Mirosława Krleže u režiji Slobodana Unkovskog.

* * *

U statistici stranih autora u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni 1978./1979. Ivo Brešan nalazi se na 2. mjestu – 307 predstava, 6 realizacija, 1 predstava, 104 679 gledatelja; kad uzmemo u obzir jednu predstavu – 1. mjesto. U statistici stranih predstava

u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni 1978./1979. *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* nalazi se 1. mjestu.

1980.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Śmierć przewodniczącego komitetu domowego / Smrt predsjednika kućnog savjeta*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Jerzy Gruca. Teatr Dramatyczny. Elbląg. Premijera: 31. 10. 1980. ili 8. 11. 1980. (31 predstava, 7970 gledatelja).

Ivo Brešan: *Uroczysty bankiet w zakładzie pogrzebowym / Svečana večera u pogrebnom poduzeću*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Wojciech Pilarski. Teatr Nowy. Łódź. Duża Sala. Premijera: 25. 5. 1980. (67 predstava, 26 549 gledatelja).

Marin Držić: *Rzymska kurtyzana / Dundo Maroje*. Adaptacija Marko Fotez. Prev. Zygmunt Stoberski (tekst pjesama – Jan Brzechwa). Režija Stanisław Miedziewski. Teatr im. Wilama Horzycy. Toruń. Premijera: 5. 7. 1980., 6 predstava, 19 225 gledatelja; sezona 1980./1981. – 25 predstava, 8014 gledatelja).

Miroslav Krleža: *Areteusz / Aretej ili legenda o svetoj Ancili Rajskej Ptici*. Režija Ante Jelaska. Teatr Polski. Szczecin. Premijera: 25. 10. 1980. (14 predstava, 4354 gledatelja).

Književni prijevodi

Ivo Brešan: *Uroczysty bankiet w przedsiębiorstwie pogrzebowym / Svečana večera u pogrebnom poduzeću*. Prev. Stanisław Kaszyński. »Dialog« br. 4, 1980., str. 34–72.

Gostovanja

Satiričko kazalište »Jazavac« nastupa u Teatru Kwadrat u Varšavi 5. i 6. 10. 1980.; izvodi *Čovjeka na položaju* Fadila Hadžića i *Chrzcinj / Krštenje* Mladena Kerstnera.

U statistici najizvođenijih stranih autora u poljskim kazalištima u kazališnoj sezoni 1979./1980. na 21. mjestu nalazi se Ivo Brešan – 80 predstava, 5 realizacija, 2 predstave (*Smrt predsjednika... i Svečana večera...*) – 28 140 gledatelja.

1981.

Kazališni prijevodi (predstave)

Goran Babić: *Baśń o junaku i żelaznym mocarzu / Baś Ćelik*. Prev. Eugeniusz Koterla i Kazimierz Samołyk. Režija Stanisław Stapf. Ślaski Teatr Lalek i Aktora Ateneum. Premijera: 25. 4. 1981. (35 predstava, 7989 gledatelja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Jan Bleszyński. Teatr Bagatela im. Tadeusza Boya-Żeleńskiego. Krakov. Premijera: 21. 4. 1981. (6 predstava, 1190 gledatelja; sezona 1981./1982. – 18 predstava, 4699 gledatelja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Reżija Marcin Idziński. Teatr Ziemi Pomorskiej. Grudziądz. Duża Scena. Premijera: 20. 5. 1981. (4 predstave, 1195 gledateljja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Reżija Jan Sycz. Duża Scena. Teatr im. Wandy Siemaszkowej u Rzeszowu. Premijera: 17. 10. 1981. (31 predstava, 8962 gledateljja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Reżija Józef Jasielski. Teatr Dramatyczny. Legnica. Scena Główna. Premijera: 22. 11. 1981. (igrano do 13. 12. 1981.; 10 predstava, 2056 gledateljja).

Miroslav Krleža: *W agonii / U agoniji.* Prev. Lech Wojciechowski. Reżija Jan Kulczyński. Teatr Telewizji. Emitirano: 22. 6. 1981.

Branko Mihaljević: *Zeko, Zrinko i Janje.* Reżija Ivan Balog. Teatr Lalek Pinokio. Łódź. Premijera: 26. 2. 1981. (103 predstave, 45 596 gledateljja).

Pero Mioč: *Piękna Maria / Lipa Mara.* Prev. Zdzisław i Andrzej Włodarek. Reżija Pero Mioč. Teatr Lalek Banialuka. Bielsko-Biała. Premijera: 14. 3. 1981. (51 predstava, 13 333 gledateljja; sezona 1982./1983. – 20 predstava, 5600 gledateljja, sezona 1983./1984. – 8 predstava, 1754 gledateljja; sezona 1984./1985. – 13 predstava, 2783 gledateljja).

1982.

Kazališni prijevodi (predstave)

Fadil Hadžić: *Państwowy złodziej / Državni lopov.* Prev. Ewa Grabowska. Reżija Kazimierz Tałaj. Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego. Mała Scena. Płock. Premijera: 28. 3. 1983., 10 predstava, 509 gledateljja; sezona 1982./1983. – 3 predstave, 440 gledateljja).

1983.

Kazališni prijevodi (predstave)

Fadil Hadžić: *Miłość od pierwszego wejrzenia / Ljubav na prvi pogled.* Prev. Ewa Grabowska. Reżija Kazimierz Tałaj. Scena Mała. Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego. Płock. Premijera: 14. 5. 1983. (10 predstava, 552 gledateljja).

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Reżija Wanda Laskowska. Teatr Polski. Bielsko-Biała. Premijera: 21. 10. 1983. u Bielsko-Białoj i 16. 12. 1983. u Cieszynu (34 predstave, 11 339 gledateljja).

Gostovanja

Satiričko kazalište »Jazavac« 29. studenoga nastupa u Teatru Dramatycznom u Płocku i 30. studenoga u Teatru Rozmaitości u Varšavi; izvodi *Zmiju* Fadila Hadžića u režiji Koste Spaića.

1984.

1985.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Tadeusz Pliszkiewicz. Słupski Teatr Dramatyczny. Duża Scena. Premijera: 24. 1. 1985. (12 predstava, 3000 gledatelja).

Ivo Brešan: *Szatan na Wydziale Filozoficznym / Nečastivi na Filozofskom fakultetu*. Prev. Alicja Pakulanka. Režija Petar Žarko. Scena Wieża Ratuszowa. Teatr Satyry Maszkaron. Krakov. Premijera: 2. 3. 1985. (38 predstava, 2372 gledatelja).

Tito Strozzi: *Miłość aktorów / Igra i zbilja*. Režija i režijska obrada teksta Tadeusz Kijański. Teatr Polski. Szczecin. Scena Mała. Premijera: 19. 5. 1985. (21 predstava, 2020 gledatelja u sjedištu; 1 predstava, 400 gledatelja izvan sjedišta).

Gostovanja

Teatr Dramatyczny im. Branka Gavelli nastupa 8. i 9. 12. 1985. u Teatru Rozmaitości u Varšavi, a 11. 12. 1985. u Teatru Bagatela u Krakovu; izvodi Krležine *Glembajeve* u režiji Petara Večeka.

1986.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Wspinacz. (Elektrownia w Suchym Dole) / Hidrocentrala u Suhom Dolu*. Prev. Alicja Pakulanka. Režija Brunon Rajca. Scena Studio. Teatr Satyry Maszkaron. Krakov. Premijera: 24. 5. 1986. (6 predstava, 480 gledatelja).

Fadil Hadžić: *Žmija / Zmija*. Prev. Ewa Grabowska. Režija Borivoje Jerković i Jacek Pazdro. Teatr Polski. Poznań. Premijera: 15. 3. 1986.

Gostovanja

Satiričko kazalište »Jazavac« nastupa u Teatru Polskom u Poznańu 10. i 11. svibnja 1986.; izvodi djelo Fadila Hadžića *Gospoda i drugovi* u režiji Georgija Para.

Na manifestaciji Krakowskie Reminiscencje Teatralne nastupa Teatr Daska.

1987.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Olga Lipińska. Teatr Telewizji. Emitirano: 9. 9. 1987.

Višnja Stahuljak: *Stryjek Cap, Klip i Klap / Striko Joško i Zvrk i Uško*. Prev. Krystyna Kaszyńska. Teatr Lalek Arlekin. Łódź. Premijera: 8. 9. 1987. (25 predstava, 4300 gledatelja)

u sjedištu, 26 predstava, 8574 gledatelja izvan sjedišta; sezona 1988./1989. – 29 predstava, 3052 gledatelja u sjedištu, 2 predstave, 960 gledatelja izvan sjedišta; sezona 1990./1991. – 3 predstave, 560 gledatelja u sjedištu).

1988.

Kazališni prijevodi (predstave)

Fadil Hadžić: *Panowie i obywatel / Gospoda i drugovi*. Prev. Ewa Grabowska. Režija Ahmet Obradović. Bałtycki Teatr Dramatyczny im. Juliusza Słowackiego. Koszalin. Premijera: 6. 10. 1988.

Književni prijevodi

Antologia współczesnego dramatu jugosłowiańskiego / Antologija savremene jugoslovenske drame. Sv. 1–2. Izbor. Ognjen Lakićević. Uvod O. Lakićević: *Od Hamleta do Fausta*. Pogovor Bohdan Drozdowski. Łódź, Wydawnictwo Łódzkie, 1988.

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. T. 1. Prev. Stanisław Kaszyński, str. 37–111.

Slobodan Šnajder: *Chorwacki Faust / Hrvatski Faust*. T. 2. Prev. Dorota Jovanka Čirlić, str. 379–489.

1989.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Krzysztof Rościszewski. Teatr im. Juliusza Słowackiego. Krakov. Premijera: 29. 1. 1989. (sezona 1989./1990. – 2 predstave, 317 gledatelja).

Ivo Brešan: *Wykopaliska archeologiczne we wsi Dilj / Archeološka iskapanja u selu Dilj*. Prev. Alicja Pakulanka. Režija Pero Mioč. Scena pod Wieżą Ratuszową. Teatr Satyry Maszkaron. Krakov. Premijera: 22. 3. 1989. (22 predstave, 7517 gledatelja).

Zlatko Krilić: *Historie nieduże o jajkach i kurze / Jajce*. Prev. Karol Śmiałkowski. Režija Stanisław Ochmański. Teatr Lalek Arlekin. Łódź. Premijera: 12. 11. 1989. (sezona 1990./1991. – 16 predstava, 1588 gledatelja; sezona 1991./1992. – 13 predstava, 1661 gledatelja).

Gostovanja

Hrvatsko narodno kazalište nastupa u Teatru Studio u Varšavi; izvodi predstave *Seviljski zavodnik i kameni uzvanik* Tirsia de Moline te *Homo novus* Amira Bukvića.

1990.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Milości George'a Washingtona / Ljubavi George'a Washingtona*. Teatr Polski. Bydgoszcz. Režija i prijevod Ewa Grabowska. Premijera: 2. 12. 1990. (7 predstava, 774 gledatelja).

1991.

1992.

Kazališni prijevodi (predstave)

Fadil Hadžić: *Państwowy złodziej, czyli spółka z o.o. / Državni lopov*. Režija i prijevod Ewa Grabowska. Teatr Polski. Bydgoszcz. Premijera: 5. 1. 1992. (10 predstava, 407 gledatelja).

Miroslav Krleža: *Blitwo, ojczyzno moja*. Prev. Maria Krukowska. Režija Bogdan Hussakowski. Adaptacija Tadeusz Nyczek. Teatr Telewizji. Premijera: 24. 2. 1992. (predstava na temelju romana *Banket u Blitvi*).

1993.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Milości George'a Washingtona / Ljubavi George'a Washingtona*. Prev. Ewa Grabowska. Režija Henryk Kluba. Teatr Telewizji. Premijera: 12. 4. 1993.

1994.

Kazališni prijevodi (predstave)

Pero Mioč: *Legenda o Juliannie i Aleksandrze / Legenda o Julijani i Aleksandru*. Režija Pero Mioč. Wrocławski Teatr Lalek. Wrocław. Premijera: 24. 10. 1994. (3 predstave, 897 gledatelja).

1995.

Kazališni prijevodi (predstave)

Tito Strozzi: *Gra i rzeczywistość (Milość aktorów) / Igra i zbilja*. Prev. Zygmunt Stoberski. Režija Stanisław Nosowicz. Teatr Polski. Bielsko-Biała. Premijera: 18. 2. 1995.¹⁴

¹⁴ Kao i u slučaju knjiga (nakladnici prestaju u impresumu knjiga navoditi podatke o broju tiskanih primjeraka) sredinom devedesetih u kazališnim statistikama prestaje se navoditi podatke o broju predstava i gledatelja.

1996.

1997.

Književni prijevodi

Slobodan Šnajder: *Skóra węża / Zmijin svlak*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. »Dialog«, br. 9, 1997., str. 54–84.

Gostovanja

Na manifestaciji Krakowskie Reminiscencje Teatralne nastupa kazalište Daska.

1998.

Kazališni prijevodi (predstave)

Slobodan Šnajder: *Skóra węża / Zmijin svlak*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Piotr Cieplak. Teatr Rozmaitości. Varšava. Premijera: 16. 5. 1998.

Slobodan Šnajder: *Skóra węża / Zmijin svlak*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Tatiana Malinowska-Tyszkiewicz. Teatr Krypta. Szczecin. Premijera: 23. 11. 1998.

1999.

Kazališni prijevodi (predstave)

Slobodan Šnajder: *Skóra węża / Zmijin svlak*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Tanja Miletić-Oručević. Stowarzyszenie Teatralne »Łaźnia«. Krakov. Premijera: 10. 1. 1999.

Književni prijevodi

Ivo Brešan: *Diabelskie nasienie. Sztuka w ośmiu obrazach / Ledeno sjeme*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. »Dialog«, br. 12, 1999., str. 36–78.

Lada Kaštelan: *Ostatnie ogniwo / Posljednja karika*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. »Dialog«, br. 12, 1999., str. 79–101.

2000.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Diabelskie nasienie / Ledeno sjeme*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Krzysztof Babicki. Teatr im. Juliusza Osterwy. Lublin. Premijera: 21. 10. 2000.

2001.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Diabelskie nasienie / Ledeno sjeme*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Olga Lipińska. Teatr Telewizji. Premijera: 19. 2. 2001.

Književni prijevodi

Filip Šovagović: *Cegła: dramat do znudzenia / Cigla*. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. »Dialog«, br. 9, 2001., str. 37–69.

2002.

2003.

Kazališni prijevodi (predstave)

Fadil Hadžić: *Sposób na życie, czyli państwowy złodziej / Drżawni lopov.* Režija i prijevod Ewa Grabowska. Teatr Kameralny. Szczecin. Premijera: 9. 11. 2003.

Književni prijevodi

Miro Gavran: *Antygonia Kreona i inne dramaty.* Prev. Karolina Brusić, Anna Tuszyńska. Księgarnia Akademicka, Kraków 2003.

Kreontova Antigona / Antygonia Kreona; Shakespeare i Elizabeta / Szekspir i Elżbieta (Prev. K. Brusić); *Čehov je Tolstoju rekao zbogom / Czechow Tolstojowi powiedział »żegnaj«;* *Muż moje żene / Mąż mojej żony; Sve o ženama / Wszystko o kobietach* (Prev. A. Tuszyńska).

2004.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Mąż mojej żony / Muż moje žene.* Prev. Anna Tuszyńska. Režija Tomasz Obara. Teatr Ludowy. Krakov-Nowa Huta. Premijera: 2. 4. 2004. (50 predstava, 4204 gledatelja).

Miro Gavran: *Mąż mojej żony / Muż moje žene.* Prev. Anna Tuszyńska. Režija Anna Kękuś. Teatr im. Adama Mickiewicza. Częstochowa. Premijera: 9. 10. 2004.

2005.

Kazališni prijevodi (predstave)

Vedrana Rudan: *Ucho, gardło, nóż / Uho, grlo, nož.* Režija i adaptacija Krystyna Janda. Prev. Grzegorz Brzozowicz. Teatr Polonia. Scena Fioletowe Pończochy. Varšava. Premijera: 12. 11. 2005.

Dubravka Ugrešić: *Šteficia Ćwiek w szponach życia / Šteficia Cvek u raljama života.* Režija i adaptacija Krystyna Janda. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Teatr Polonia. Scena Fioletowe Pończochy. Varšava. Premijera: 29. 10. 2005.

Gostovanja

Kazalište Daska nastupa u Teatr Ósmego Dnia u Poznańu 8. 12. 2005., izvodi predstavu pod naslovom *Pif, paf, puf.*

2006.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama.* Prev. Anna Tuszyńska. Režija Paweł Szumiec. Teatr Ludowy. Scena Pod Ratuszem. Krakov-Nowa Huta. Premijera: 3. 2. 2006.

Fadil Hadžić: *Złodziej państwowy / Državni lopov*. Režija i prijevod Ewa Grabowska. Teatr im. Aleksandra Fredry. Scena Inicjatyw Aktorskich. Gniezno. Premijera: 22. 1. 2006.

Rujana Jeger: *Darkroom / Darkroom*. Režija i adaptacija Przemysław Wojcieszek. Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Teatr Polonia. Varšava. Premijera: 15. 3. 2006.

Dubravko Mihanović: *Žaba. Mala wieczorna modlitwa / Žaba*. Prev. Danuta Ćirlić-Straszyńska. Režija Waldemar Modestowicz. Teatr Polskiego Radia. Premijera: 22. 12. 2006.

Gostovanja

Gradsko kazalište lutaka Rijeka izvodi predstavu Ivane Brlić-Mažuranić Šuma Striborova u režiji Laryja Zappija na Međunarodnom kazališnom festivalu »Walizka« u Łomži 31. 5. 2006.

2007.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Krzysztof Jaworski. Teatr im. Wandy Siemaszkowej. Mała Scena. Rzeszów. Premijera: 13. 1. 2007. (28 predstava, 2539 gledatelja).

Književni prijevodi

Miro Gavran: *Jak zabić prezydenta i inne sztuki / Kako ubiti predsjednika i druge drame*. Prev. Anna Tuszyńska. Panga Pank, Kraków 2007.

Hotel Babilon / Hotel Babilon; Kako ubiti predsjednika / Jak zabić prezydenta; Ljubavi George'a Washingtona / Miłości George'a Washingtona; Noć bogova / Noc bogów; Paralelni svjetovi / Światy równoległe; Sve o muškarcima / Wszystko o mężczyznach.

Gostovanja

Gradsko kazalište lutaka Split izvodi predstavu Jasena Boko *Wachlarz młodości / Lepeza mladosti* u režiji Joška Juvančića na Međunarodnom festivalu kazališta lutaka »Katowice – Dzieciom« 5. 6. 2007.

2008.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Bartłomiej Wyszomirski. Teatr Nowy. Zabrze. Premijera: 6. 1. 2008.

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Giovanni Castellanos. Teatr im. Stefana Jaracza. Scena Margines. Olsztyn. Premijera: 12. 4. 2008.

Književni prijevodi

Tena Štivičić: *Ostrožnie! Szkło! / Fragile!* Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. »Dialog«, br. 11, 2008., str. 120–166.

Tomislav Zajec: *Mleko / Mlijeko.* Prev. Danuta Ćirlić-Straszyńska. »Dialog«, br. 11, 2008., str. 78–117.

2009.

Kazališni prijevodi (predstave)

Dubravka Ugrešić: *Stefcia Ćwiek w szponach życia / Štefca Cvek u raljama života.* Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Mateusz Przyłęcki. Adaptacija Justyna Kowalska, Mateusz Przyłęcki. Teatr Ludowy. Scena Pod Ratuszem. Krakov-Nowa Huta. Premijera: 14. 10. 2009.

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Tomasz Obara. Teatr Ludowy. Duża Scena. Krakov-Nowa Huta. Premijera: 3. 4. 2009.

Miro Gavran: *Czechow Tolstojowi powiedział »żegnam« / Čehov je Tolstoju rekao z bogom.* Prev. Anna Tuszyńska. Režija Małgorzata Siuda. Scena Polska. Czeski Cieszyn. Premijera: 18. 9. 2009.

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama.* Prev. Anna Tuszyńska. Režija Krzysztof Prus. Tarnowski Teatr im. Ludwika Solskiego. Mała Scena. Tarnów. Premijera: 27. 3. 2009.

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama.* Prev. Anna Tuszyńska. Režija Krzysztof Olichwier. Teatr Powszechny im. Jana Kochanowskiego. Scena Kameralna. Radom. Premijera: 23. 5. 2009.

Ivana Sajko: *Kobieta-bomba / Żena-bomba.* Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. Režija Giovanni Castellanos. Teatr im. Stefana Jaracza. Scena Margines. Olsztyn. Premijera: 15. 9. 2009.

Književni prijevodi

Ivana Sajko: *Kobieta-bomba / Żena-bomba.* Prev. Dorota Jovanka Ćirlić. »Dialog«, br. 9, 2009., str. 160–178.

Gostovanja

Dramu *Ostrožnie! Szkło! / Fragile!* **Tene Štivičić** izvodi Slovensko mladinsko gledališče u režiji Matjaža Pograjca na Međunarodnom kazališnom festivalu Demoludy u Olsztynu 16. 9. 2009.

KUFER (Kazališna udruga frustriranih redatelja) izvodi predstavu Marija Kovača *O szczeroci albo odpowiedzialność kapitału / O iskrenosti ili odgovornost kapitala* na Međunarodnom kazališnom festivalu Demoludy u Olsztynu 15. 9. 2009.

Dramu *Žaba / Žaba Dubravka Mihanovića* izvodi Kamerni teatar 55. Sarajevo na Međunarodnom kazališnom festivalu Demoludy u Olsztynu 18. 9. 2009.

Gradsko kazalište lutaka Rijeka izvodi predstavu *Romeo i Giulietta* u režiji Larryja Zappija na Pregledu kazališta malih formi u Szczecinu KONTRAPUNKT 25. 4. 2009.

2010.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Tomasz Obara. Teatr Capitol. Varšava. Premijera: 6. 9. 2010.

2011.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Hotel Babilon / Hotel Babilon*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Paweł Szumiec. Teatr Ludowy. Scena Pod Ratuszem. Krakov-Nowa Huta. Premijera: 21. 1. 2011.

Miro Gavran: *Wszystko o mężczyznach / Sve o muškarcima*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija ansambl. Scena Poniedziałek, Szczecin. Premijera: 21. 11. 2011.

2012.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Mąż mojej żony / Muż moje žene*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Tomasz Obara. Scena Poniedziałek, Szczecin. Premijera: 26. 11. 2012.

Asja Srniec-Todorović: *Martwe wesele / Mrtva svadba*. Prev. Agnieszka Cielesta, Leszek Małczak. Režija Ana Nowicka. Teatr Barakah. Krakov. Premijera: 9. 11. 2012.

Književni prijevodi

Kroatywni: dramati chorwacki po 1990 roku. Wybór tekstów. Sv. 1–2. Ur. Katarzyna Majdzik, Leszek Małczak, Anna Ruttar. Urednički suradnik Małgorzata Stanis. Uvod Leo Rafołt. Pogovor Leszek Małczak. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2012.

Lada Kaštelan: *Prije sna / Zanim zašniesz*. Prev. Magdalena Pastuszka, Magdalena Rusek, Natalia Stryj; **Mate Matišić:** *Svećenikova djeca / Wszystkie dzieci księdza*. Prev. Radosław Bartosik, Magdalena Dutkiewicz; **Dubravko Mihanović:** *Bijelo / Biale*. Prev. Martyna Ojrzyńska, Karolina Powąska; **Borivoj Radaković:** *Kaj sad? / I co teraz?*. Prev. Anna Ruttar; **Filip Šovagović:** *Ptičice / Ptaszki*. Prev. Paulina Karbownik, Małgorzata Stanis; **Marijana Nola:** *Diva / Diwa*. Prev. Weronika Aleksandrowicz, Adam Mroczkowski; **Asja Srniec-Todorović:** *Odbrojavanje / Odliczanie*. Prev. Izabela Dróždź, Antonina Kurtok, Magdalena Maks, Marta Maks; **Tena Štivičić:** *Nemreš pobjeć od nedjelje / Nie uciekniesz przed niedzielą*. Prev. Adriana Jodko, Klaudia Piechowicz; **Milko Valent:** *Gola Europa / Gola Europa*. Prev. Daria Gutkowska, Katarzyna Molenda, Barbara Żuraw; **Tomislav Za-**

jec: *John Smith, princeza od Walesa / John Smith, księżna Walii*. Prev. Paulina Karbownik, Małgorzata Stanisiz.

2013.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Mąż mojej żony / Muż moje żene*. Prev. Anna Tuszyńska. Reżija Tomasz Obara. Teatr Kamienica. Varšava. Premijera: 4. 10. 2013.

Miro Gavran: *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Prev. Anna Tuszyńska. Reżija Piotr Bikont. Stowarzyszenie Teatralne Badów. Teatr Nowy im. Kazimierza Dejmka. Łódź. Premijera: 14. 6. 2013.

U Krakovu od 26. lipnja do 1. srpnja 2013. održava se u organizaciji Teatra Ludowog, izdavača Wydawnictwo Format-A i Hrvatske turističke zajednice Krakov Gavranfest–Međunarodni kazališni festival. Na festivalu je izvedeno šest predstava:

26. 6. *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Stowarzyszenie Teatralne Badów i Teatr Nowy u Łódźu.

27. 6. *Hotel Babilon*. Teatr Ludowy u Krakovu.

28. 6. *Pacjent Doktora Freuda / Pacjent Doktora Freuda*. Teatar Gavran.

29. 6. *Wszystko o kobietach / Sve o ženama*. Teatr Ludowy u Krakovu.

30. 6. *Miłości George'a Washingtona / Ljubavi George'a Washingtona*. Divadlo La'My u Pragu.

1. 7. *Mąż mojej żony / Muż moje żene*. Scena Poniedziałek u Szczecinu.

2014.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Mąż mojej żony / Muż moje żene*. Prev. Anna Tuszyńska. Reżija Henryk Adamek. Teatr im. Cypriana Kamila Norwida. Jelenia Góra. Premijera: 31. 12. 2014.

Miro Gavran: *Noc bogów / Noć bogova*. Prev. Anna Tuszyńska. Reżija Janusz Kukuła. Teatr Polskiego Radia. Emitirano: 14. 9. 2014.

2015.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Wszystko o mężczyznach. Wszystko o kobietach / Sve o muškarcima / Sve o ženama*. Prev. Anna Tuszyńska. Reżija Wyszomirski Bartłomiej. Teatr im. Aleksandra Sewruka, Elbląg. Premijera: 28. 3. 2015.

Miro Gavran: *Wszystko o mężczyznach / Sve o muškarcima*. Prev. Anna Tuszyńska. Reżija Bartłomiej Wyszomirski. Teatr Kamienica, Varšava. Premijera: 11. 12. 2015.

Damir Miloš: *Biały klaun / Bijeli klaun*. Prev. Barbara Kramar. Režija Ewa Piotrowska. Teatr Lalki i Aktora »Kubuś«. Kielce. Premijera: 30. 5. 2015.

Marijana Nola: *Diwa / Diva*. Prev. Weronika Aleksandrowicz, Adam Mroczkowski. Režija Grzegorz Kempinski. Teatr Żelazny, Katowice. Premijera: 30. 5. 2015.

Književni prijevodi

Miro Gavran: *Śmieszne dramaty i poważne komedie*. Prev. Anna Tuszyńska. Pogovor Sanja Nikčević. ITG d.o.o., Zagreb 2015.

Lutka / Lalka; Sladoled / Lodziarnia; Pivo / Piwo; Zabranjeno smijanje / Śmiech wzbroniony; Tajna Grete Garbo / Tajemnica Grety Garbo

Gostovanja

Zagrebački glumački atelje izvodi *Glembajeve* Mirloslava Krleže u režiji Željka Senečića u Klubu »Re« u Krakovu (12. 4. 2015.); u Katowicama, Teatr Śląski (14. 4. 2015.) i u Poznańu, Teatr Nowy (15. 4. 2015.).

Bastien teatar izvodi predstavu *Moskva-Petuški* u režiji i adaptaciji Jasmina Novljakovića u Krakovu, Teatr Ludowy, Mała Scena Pod Ratuszem (14. 4. 2015.); u Chorzowu, Teatr Rozrywki (16. 4. 2015.) i u Poznańu, Teatr Ósmego Dnia (17. 4. 2015.).

2016.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Mąż mojej żony / Muž moje žene*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Henryk Adamek. Formacja Artystyczna »Kandid«, Katowice. Premijera: 16. 12. 2016.

2017.

Kazališni prijevodi (predstave)

Ivo Brešan: *Przedstawienie Hamleta we wsi Głucha Dolna / Predstava Hamleta u selu Mrduša donja*. Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Tomasz Obara. Teatr Polski, Szczecin. Duża Scena. Premijera: 16. 9. 2017.

Miro Gavran: *Hotel Babilon / Hotel Babilon*. Prev. Anna Tuszyńska. Režija Paweł Szumiec. Teatr Kwadrat im. Edwarda Dziewońskiego. Varšava. Premijera: 27. 1. 2017.

Miro Gavran: *Śmiech wzbroniony premiera / Zabranjeno smijanje*: Prev. Anna Tuszyńska. Režija Zbigniew Stryj. Teatr Nowy. Zabrze. Premijera: 22. 4. 2017.

Vedrana Rudan: *Murzyni we Florencji / Crnci u Firenci*. Režija Iwona Kempa. Teatr Nowy Proxima. Krakov. Premijera: 5. 11. 2017.

Gostovanja

Hrvatsko narodno kazalište iz Rijeke izvodi predstavu Olivera Frlića *Turbofolk* u režiji Olivera Frlića na festivalu Malta Festival Poznań (23. i 24. 6. 2017.).

Hrvatsko narodno kazalište iz Rijeke izvodi predstavu Marina Blaževića i Olivera Frlića *Trylogia o chorwackim faszyzmie. Część III. Chorwacki teatr / Trilogija o hrvatskom fašizmu. Treći dio. Hrvatsko glumište* u režiji Olivera Frlića u Teatr Powszechny u Varšawi u okviru Forum budućnosti kulture 2017 (18. 11. 2017.).

Zagrebačko kazalište mladih izvodi *Hamleta* u režiji Olivera Frlića na Šekspirovom festivalu u Gdańsku (31. 7. i 1. 8. 2017.).

2018.

Kazališni prijevodi (predstave)

Brešan Ivo: *Przedstawienie Hamleta we wsi Glucha Dolna / Predstawa Hamleta u selu Mrduša donja.* Prev. Stanisław Kaszyński. Režija Paweł Szkotak. Teatr im. Juliusza Osterwy. Gorzów Wielkopolski. Premijera: 24. 2. 2018.

Vedrana Rudan: *Miłość od ostatniego wejrzenia / Ljubav na posljednji pogled.* Prev. Marta Dobrowolska-Kierył. Režija Iwona Kempa. Teatr Dramatyczny m. st. Warszawy. Varšava. Premijera: 9. 11. 2018.

Gostovanja

Udruga djelovanja u kulturi Arterarij izvodi predstavu *Spójrz na mnie / Pogledaj me* na Međunarodnom kazališnom festivalu Demoludy – Nova Europa u Olsztynu 30. 11. 2019.

2019.

Kazališni prijevodi (predstave)

Miro Gavran: *Śmiech wzbroniony premiera / Zabranjeno smijanje.* Prev. Anna Tuszynska. Režija Henryk Adamek. Teatr Bo tak, Rzeszów. Premijera: 13. 10. 2019.

Književni prijevodi

(Nie tylko) fragmenty: wybór nowych dramatów chorwackich. Sv. 1–2. Ur. Gabriela Abrasowicz, Leszek Małczak. Uvod Gabriela Abrasowicz. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2019.

Lada Kaštelan: *Dva i dvadeset / Dwie i dwadzieścia.* Prev. Magdalena Koch, Katarzyna Taczynska; **Mate Matišić:** *Żena bez tijela / Kobieta bez ciała.* Prev. Dorota Jovanka Ćirić; **Dubravko Mihanović:** *Prolazi sve / Wszystko przemija.* Prev. Prev. Piotr Herda; **Tanja Radović:** *Ledeno doba / Epoka lodowcowa.* Prev. Antonina Kurtok; **Ivana Sajko:** *Prizori s jabukom / Sceny z jabłkiem.* Prev. Magdalena Koch; **Tena Štivičić:** *Nevidljivi / Niewidzialni.* Magdalena Dyras; **Tomislav Zajec:** *Trebalo bi prošetati psa / Trzeba wyprowadzić psa.* Prev. Gabriela Abrasowicz, Berenika Nikodemka; **Goran Ferčec:** *Pismo Heineru M. / List do Heinera M.* Prev. Gabriela Abrasowicz; **Vedrana Klepica:** *Bijeli bubrezi / Białe cynaderki.* Prev. Katarzyna Taczynska, **Ivor Martinić:** *Moj sin samo malo*

sporije hoda / Mój syn chodzi, tylko trochę wolniej. Prev. Gabriela Abrasowicz; **Diana Meheik:** *Jerihonska ruža / Róża jerychońska.* Prev. Gabriela Abrasowicz; **Nina Mitrović:** *Ovaj krevet je prekratak ili samo fragmenti / To łóżko jest za krótkie lub tylko fragmenty.* Prev. Maciej Czerwiński; **Dino Pešut:** *Pritisci moje generacije ili o bijelom porculanu / Presje mogeo pokolenia albo o białej porcelanie.* Prev. Dominika Kaniecka; **Jelena Solarić (Kovačić), Anica Tomić:** *Ovo bi mogla biti moja ulica / To mogła być moja ulica;* **Jasna Jasna Žmak:** *Samice / OdosobniONE.* Prev. Katarzyna Majdzik Papić.

Pokolenie przerwanej młodości. Antologia współczesnego dramatu chorwackiego. Ur. Ana Kodrić Gagro, Jerzy Molas, Patrycjusz Pająk. Znanstveni konzultant Boris Senker. Zagreb, Disput, 2019.

Mate Matišić: *Anđeli Babilona: rustikalna travestija / Anioły Babilonu: trawestacja rustykalna.* Prev. Dorota Jovanka Ćirlić; **Nina Mitrović:** *Susret / Spotkanie.* Prev. Janusz Szablewski; **Ivana Sajko:** *Europa: monolog za majku Courage i njezinu djecu / Europa: monolog dla matki Courage i jej dzieci.* Prev. Katarzyna Taczynska; **Tena Štivičić:** *Tri zime / Trzy zimy.* Prev. Barbara Kramar; **Ivan Vidić:** *Netko drugi / Ktoś inny.* Prev. Anna Boguska; **Tomislav Zajec:** *Ono što nedostaje / To, czego brakuje.* Prev. Ewa Wróblewska-Trochimiuk.

Gostovanja

Dom Marina Držića, Kazalište Marina Držića i Midsummer Scene Festival izvodi predstavu *Uncle Maroye Re-Examined* u režiji Paola Tišljarića na Šekspirovom festivalu u Gdańsku 1. 8. 2019.

Zagrebačko kazalište mladih izvodi predstavu *Tytus Andronikus / Tit Andronik* u režiji Igora Vuka Torbice na Šekspirovom festivalu u Gdańsku 2. 8. 2019.

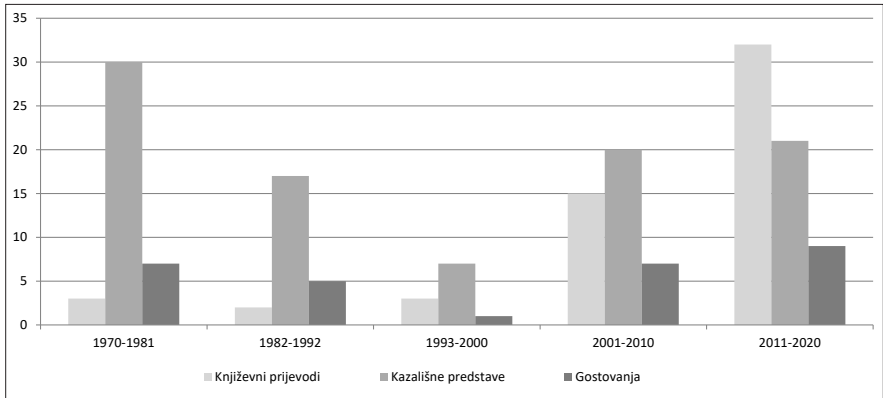
Teatar Erato iz Zagreba izvodi predstavu *6mm – ispovijest o boli i pobjedi / 6 mm – wyznanie o bólu i zwycięstwie* na Međunarodnom kazališnom festivalu Demoludy – Nova Europa u Olsztynu 5. 10. 2019.

2020.

Književni prijevodi

Tomislav Zajec: *Mala Moskva / Mala Moskva.* Prev. Gabriela Abrasowicz. »Dialog«, br. 6, 2020., str. 165–203.

PRILOG 2.

CROATO-POLISH THEATRE RELATIONS IN THE LAST HALF A CENTURY
(1970-2020)

Abstract

The last fifty years in the history of Croatian-Polish literary and cultural relations (1970-2020) can be divided on the one hand into five smaller units that more or less coincide with the boundaries of the decades and on the other into two large sub-periods – the time of the second Yugoslavia and the time of sovereign and independent Croatia. Most lively from the point of view of the Polish reception of Croatian dramatic writing and theatre during the last half a century were the seventies, but one has to remark that this was above all due to Brešan's incomparable *Performance of Hamlet in the Village of Mrduša Donja*. The eighties were affected negatively by the war footing, the process of the collapse of communism, the economic crisis and the gradual disintegration of Yugoslavia, and the nineties by the Homeland War and the economic and social transition. The eighties were marked though by the return of Brešan to the theatrical scene after the ending of the war footing. In this decade Fadil Hadžić also stood out in terms of theatrical links. The nineties were the time of transition and the Homeland War, of profound crisis in mutual links and a time of change in the system of theatrical, literary and overall cultural cooperation. This was in terms of reception the most modest decade in the whole of the period under analysis; Slobodan Šnajder was the only author who left a mark on it. After 2000 Croato-Polish cultural and theatrical relations underwent a revival. In the first two decades of the 21st century in Polish reception for the first time women's *écriture* appeared in drama and in the theatre and great controversies were excited in Polish society in the last ten years by Oliver Frlijić with his staging of a Polish dramatic classic, while Miro Gavran was the most popular writer for the theatre after 1990.

Key words: theatrical translation; dramatic translation; reception; Polish theatre; Croatian drama; Croatian literature; Croatian theatre